

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

(ПРОЕКТ)

2016

				Стор.	
ПРЕАМБУЛА				3	
Розділ	I	ст.ст. 1 - 21	Загальні засади	4	
Розділ	II	ст.ст. 22 - 77	Права, свободи та обов'язки людини і громадянина	12	
			Особисті права		ст.ст. 22 - 28
			Громадянські права		ст.ст. 29 - 32
			Політичні права		ст.ст. 33 - 38
			Економічні права		ст.ст. 39 - 41
			Соціальні права		ст.ст. 42 - 51
			Культурні права		ст.ст. 52 - 55
			Гарантовані права		ст.ст. 56 - 72
			Обов'язки	ст.ст. 73 - 77	
Розділ	III	ст.ст. 78 - 88	Віче, Вибори, Референдум	26	
Розділ	IV	ст.ст. 89 - 110	Народна Рада України	28	
Розділ	V	ст. 111	Інститут законодавства	38	
Розділ	VI	ст.ст. 112 - 116	Бюджетна система України	39	
Розділ	VII	ст.ст. 117 - 118	Рахункова палата України	41	
Розділ	VIII	ст.ст. 119 - 121	Національний Банк України	42	
Розділ	IX	ст.ст. 122 - 123	Уповноважений Народної Ради України з прав людини	43	
Розділ	X	ст.ст. 124 - 134	Президент України	44	
Розділ	XI	ст.ст. 135 - 142	Адміністрація президента України	48	
Розділ	XII	ст.ст. 143 - 145	Центральна виборча комісія України	50	
Розділ	XIII	ст.ст. 146 - 156	Місьцеве самоврядування	51	
Розділ	XIV	ст.ст. 157 - 159	Юстиція України	55	
Розділ	XV	ст.ст. 160 - 164	Слідчий комітет України	56	
Розділ	XVI	ст.ст. 165 - 168	Дружини Української Нації	58	
Розділ	XVII	ст.ст. 169 - 172	Служба безпеки України	59	
Розділ	XVIII	ст.ст. 173 - 185	Судова влада	60	
Розділ	XIX	ст.ст. 186 - 192	Конституційний Суд України	64	
Розділ	XX	ст.ст. 193 - 197	Військо України	66	
Розділ	XXI	ст.ст. 198 - 200	Територіальний устрій України	67	
Розділ	XXII	ст.ст. 201	Податки і доходи	67	
Розділ	XXIII	ст.ст. 202 - 206	Засоби масової інформації	68	
Розділ	XXIV	ст.ст. 207 - 213	Громадський контроль	69	
Розділ	XXV	ст.ст. 214 - 220	Внесення змін до Конституції України	70	
Розділ	XXVI	ст.ст. 221-222	Прикінцеві положення	72	
Розділ	XXVII	пункти 1- 24	Перехідні положення	72	

ПРЕАМБУЛА

Ми, нація Українців -

спираючись на багатовікову історію української державності і на основі здійсненого нами права на самовизначення,

віддаючи належну шану пращурам і прапращурам в їхній боротьбі за свободу української нації та її держави,

усвідомлюючи несправедливість, організований голодомор в 1932-1933 роках, і численні проблеми, накладені на нашу націю та нашу державу в минулому,

підключаючись про зміцнення громадянської злагоди на українській Землі,

виражаючи суверенну волю всього народу України,

забезпечуючи благополучні та гідні умови життя і здорове навколишнє середовище для всіх тих, хто живе на території України,

несучи відповідальність за майбутнє української нації та її державу,

зміцнюючи єдність української нації, зберігаючи незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України,

прагнучи розвивати і зміцнювати національну, демократичну, соціальну, правову державу,

шануючи утвердження в незалежній, демократичній Україні священних принципів свободи, гуманізму, соціальної справедливості, рівноправності всіх етнічних груп в Україні,

створюючи громадянське суспільство, вільне від гноблення, жорстокості, дискримінації та насильства, заснованого на верховенстві закону, соціальної справедливості, захисту прав людини, честі і гідності,

дбаючи про забезпечення основних прав і свобод громадян України,

дотримуючись Загальної декларації прав людини,

усвідомлюючи відповідальність перед Творцем, власною совістю, попередніми, нинішнім та прийдешніми поколіннями,

керуючись Декларацією про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року, Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, схваленим 1 грудня 1991 року всенародним голосуванням,

приймає цю Конституцію - Основний Закон України.

РОЗДІЛ І ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ

Стаття 1.

Україна є національна, суверенна, незалежна, демократична, соціальна і правова держава.

Стаття 2.

Суверенітет України поширюється на всю її територію.

Україна є унітарною державою.

Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою.

Стаття 3.

Людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності її держави.

Українська нація та її орган державної влади несуть відповідальність перед людиною і громадянином за свою діяльність.

Утвердження, забезпечення та виконання прав і свобод людини і громадянина є головним обов'язком Української нації та її державних органів влади з обов'язковим дотриманням Загальної декларації прав людини, Міжнародних Пактів про громадянські та політичні і про економічні, соціальні і культурні права.

Українська нація та її держава зобов'язуються створити прогресивне суспільство, засноване на соціальній справедливості, захисті людської гідності, захисті прав людини, здійсненні демократії і забезпеченні національної єдності та рівності всіх етнічних меншин, для збалансованого розвитку української нації та її держави.

Не виконання принципу *«Інтереси людини вищі від інтересів держави»* караються законом.

Стаття 4.

В Україні існує єдине громадянство, що виключає можливість будь-якої належності до громадянства іншої держави.

До громадянства України належать громадяни України, що постійно проживають на території України.

Правовий зміст громадянства України, підстави і порядок його набуття та припинення, повноваження органів державної влади, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України, порядок оскарження рішень з питань громадянства, дій чи бездіяльності органів державної та місцевої влади, їх посадових і службових осіб визначаються законом.

В посвідченні громадянина України вказується його національність.

Стаття 5.

Україна є республікою.

Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є – Українська нація (народ України).

Український народ здійснює владу безпосередньо або через Народну Раду України

(Народних представників – Народних депутатів України), Президента України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, згідно закону.

Український народ складається з Нації Українців та осіб інших національностей, які є громадянами України.

Влада Народної Ради України, Президента України та органів місцевого самоврядування є обмеженою.

При здійсненні своїх повноважень Народна Рада України (народні депутати), Президент України, Адміністрація Президента України, органи місцевого самоврядування (голови сільських, селищних, міських рад та депутати місцевих рад), посадові і службові особи органів представницької та виконавчих органів влади несуть відповідальність перед Українським народом за:

- охорону та здоров'я українського народу;
- охорону дитинства;
- безпечність та якість харчових продуктів;
- забезпечення населення якісною та безпечною для здоров'я людини питною водою;
- раціональне використання природних ресурсів;
- охорону навколишнього природного середовища;
- забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності українського народу;
- розвиток науки, освіти, культури, медицини, соціальний захист і всебічний розвиток українського народу;
- національно-культурний розвиток українського народу;
- охорону національної культурної спадщини;
- за організаційно-правові засади запобігання та протидії дискримінації з метою забезпечення рівних можливостей щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина;
- забезпечення власної воєнної безпеки та оборони;
- створення й утримання військово-морський флоту;
- за забезпечення здійснення державної політики в галузі ветеринарної медицини;
- правові, економічні та організаційні засади реалізації державної політики у сфері зайнятості населення, гарантії держави щодо захисту прав громадян на працю та реалізації їхніх прав на соціальний захист від безробіття;
- дорожній рух та створення безпечних і комфортних умов для учасників руху;
- правові, економічні та організаційні засади діяльності автомобільного, залізничного, повітряного, річкового, морського та іншого транспорту незалежно від його користування;
- автомобільні дороги, їх будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання в інтересах українського народу і користувачів автомобільних доріг;
- відходи;
- розвиток національної свідомості української нації та українців, які проживають за межами України;
- збереженість усіх категорій земель в межах її території, в тому числі острови та землі, зайняті водними об'єктами;
- інші види діяльності, що визначені законом.

Відповідальність Народної Ради України, Президента України, Адміністрації президента України, органів місцевого самоврядування їх посадових та службових

осіб закріплені у цій Конституції, не є вичерпною.

Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно – Українському народу, і не може бути узурповане Народною Радою України, Президентом України, Адміністрацією президента України, органами місцевого самоврядування чи національними меншинами.

Ніхто не може узурпувати державну владу в Україні.

Стаття 6.

Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.

Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у межах цієї Конституції та законів України.

Стаття 7.

В Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування.

Первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є - територіальна громада села, селища, міста, що здійснює свою діяльність згідно закону.

Міське самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування здійснювати регулювання та управління всіма суспільними справами, в інтересах територіальної громади в межах цієї Конституції та закону.

Сільські, селищні, міські ради від імені територіальних громад самостійно приймають бюджети, які узагальнюються в єдиний (зведений) Державний бюджет України.

Стаття 8.

В Україні визнається і діє принцип верховенства права.

Конституція України має найвищу юридичну силу.

Закони та інші нормативно-правові акти, приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

Норми Конституції України є нормами прямої дії.

Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України - гарантується.

За порушення принципу верховенства права Народна Рада України, Президент України, Адміністрація Президента, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, судді, посадові та службові особи органів державної влади України, керівники суб'єктів господарювання, незалежно від форми власності - несуть відповідальність згідно закону.

Стаття 9.

Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Народною Радою України, є частиною національного законодавства України, при умові що вони не суперечать інтересам українського народу.

Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України та інтересам українського народу - не можливе.

Особи, що уклали відповідні договори несуть покарання згідно закону, а укладені договори визнаються не дійсними.

Стаття 10.

Українська мова, яка пройшла політичні і суспільні змагання, витворивши і розвинувши себе, як одним з вирішальних чинників національної самобутності української раси – нації українців є - Оберегом, Духовною силою, що передана пращурами і зобов'язана підтримуватися пам'яттю українців - вічно.

Українська мова - є мовою української нації, а отже - державною мовою в Україні.

Ставлення українського народу до рідної мови є - національною свідомістю до рівня її майбутності, історичних витоків, культури і Віри.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України, органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи, судді, органи державної влади та їх посадові і службові особи, керівники суб'єктів господарювання незалежно від форма власності, зобов'язані дбати за розвиток Української мови.

Використання мови меншин підчас роботи в органах державної влади та органах місцевого самоврядування – *забороняється*.

Наруга над Українською мовою карається законом.

Громадянам України, які належать до національних меншин гарантується право на вивчення рідної мови через їх національні культурні товариства, а використання мови меншини у приватному та релігійному житті, є їх невід'ємним правом відповідно до принципів, проголошених у міжнародних пактах.

Стаття 11.

Українська Держава сприяє консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості, традиції і культури, а також розвиткові етнічної, культурної, мовної та духовної самобутності національних меншин України.

Стаття 12.

Українська держава дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за її межами.

Стаття 13.

Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності українського народу. Від імені українського народу, права власника здійснюють Народна Рада України, та органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених цією Конституцією та законом.

Кожний громадянин України має право користуватися природними об'єктами права власності українського народу, а за не належне його використання нести відповідальність відповідно до закону.

Власність зобов'язує.

Власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України, органами місцевого самоврядування забезпечують захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання та соціальну спрямованість економіки.

Усі суб'єкти права власності рівні перед законом.

Стаття 14.

Земля є власністю Українського народу, є її основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною громадян України, Народної Ради України Президента України, Адміністрації президента України та органів місцевого самоврядування їх посадових та службових осіб.

Право власності на землю гарантується.

Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону.

Землі сільськогосподарського; природно-заповідного; іншого природоохоронного; оздоровчого; рекреаційного; історико-культурного та лісгосподарського призначення, а також водного фонду, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони є власністю українського народу і *приватизації не підлягають*.

Оренда, сільськогосподарської землі допускається тільки на один рік згідно закону.

Ліси України є національним багатством України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, становлять лісовий фонд України і перебувають під охороною Народної Ради України, Президента України, Адміністрації президента України та органів місцевого самоврядування згідно закону.

Усі води (водні об'єкти) на території України становлять водний фонд і є національним надбанням українського народу, однією з природних основ її економічного розвитку і соціального добробуту, які використовуються відповідно до закону.

Всіма категоріями земель володіють органи місцевого самоврядування, крім земель на яких розташовані державні підприємства та військові об'єкти, згідно закону.

Захист землі, лісів та водних об'єктів України гарантується державою та органами місцевого самоврядування згідно закону.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування за рахунок бюджетних коштів забезпечують фермерські, сільськогосподарські господарства та товариства незалежно від форми власності, відповідною сільськогосподарською технікою та науковим супроводом у всіх галузях сільськогосподарської діяльності згідно закону.

Органи місцевого самоврядування за рахунок бюджетних асигнувань, стимулюють розвиток різноманітного домашнього промислу, розведення худоби і тварин.

Захист тварин від жорстокого поводження гарантується державою та органами місцевого самоврядування згідно закону.

Тваринний світ в Україні перебуває у державній та комунальній власності згідно закону.

Розвиток племінної справи у тваринництві стимулюється державою та органами місцевого самоврядування згідно закону.

Стаття 15.

Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності.

Український народ, спираючись на демократичні засади та дбаючи за збереження свого Роду, ставить перед собою мету сповідання **ідеології Віри Предків**.

Послідовники інших релігій можуть вільно здійснювати свої віросповідання і виконувати свої релігійні обряди в межах положень закону.

Цензура заборонена.

Українська нація гарантує свободу політичної, економічної, наукової і культурної діяльності національним меншинам, що постійно проживають на її території, не забороненої цією Конституцією і законами України.

Стаття 16.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування України несуть відповідальність за рівень здоров'я і збереження генофонду української нації та національних меншин України.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування України забезпечують пріоритетність охорони здоров'я, поліпшення умов соціального забезпечення та праці, навчання, побуту і відпочинку громадян, розв'язання екологічних проблем, вдосконалення медичної допомоги, оздоровлення та відпочинок дітей і запровадження здорового способу життя згідно закону.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування України забезпечують умови діяльності у сфері створення, виробництва, контролю якості та реалізації високоефективних і безпечних лікарських засобів, спрямовуючи на їх розвиток наукові дослідження, впроваджуючи нові технології тощо згідно закону.

Порядок організації державної санітарно-епідеміологічної служби і здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні забезпечується Народною Радою України, Президентом України, Адміністрацією президента України та органами місцевого самоврядування України згідно закону.

Забезпечення екологічної безпеки і відповідальність за підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу є - обов'язком Народної Ради України, Президента України, Адміністрації президента України та органів місцевого самоврядування.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрації президента України та органи місцевого самоврядування України реалізують політку у сфері охорони об'єктів Червоної книги України згідно закону.

Стаття 17.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи, зобов'язані постійно підтримувати тісні зв'язки з українським народом, прислухатися до думок і пропозицій територіальних громад.

Захист життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканності громадян, їх політичних, соціальних, культурних, економічних прав, здійснюється **Дружинами Української Нації** відповідно до закону.

Охорона громадського порядку покладається виключно на місцеві Дружини Української Нації відповідно до закону.

Стаття 18.

Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями Народної Ради України, Президента України, Адміністрації президента України та органів місцевого самоврядування - справою всього українського народу.

Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності, недоторканності, охорони повітряного та підводного простору у межах територіального моря України покладаються на Збройні Сили України.

Забезпечення державної безпеки, захист і недоторканість державного кордону та охорона суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні покладаються на відповідні військові формування, що перебувають у складі Збройних Сил України, організація і порядок діяльності яких визначаються законом.

Зміцнення законності, правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України покладається на військову службу правопорядку у Збройних Силах України згідно закону.

Збройні Сили України та інші військові формування, що перебувають у їх складі ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод української нації та народу України так і для повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкоджання їх діяльності.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування їх посадові та службові особи зобов'язані дбати про забезпечення соціального захисту вояків України, які перебувають на службі у Збройних Силах України, а також членів їхніх сімей згідно закону.

На території України забороняється створення і функціонування будь-яких збройних формувань, не передбачених законом.

Не допускається розташування на території України будь яких іноземних військових баз.

Захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці, **покладається на Службу безпеки України** відповідно до закону.

Стаття 19.

Зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права.

Стаття 20.

Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством та суперечить інтересам українського народу.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та

законами України.

Будь-які дії Народної Ради України, Президента України, Адміністрації президента України та органів місцевого самоврядування їх посадових та службових осіб, які будуть виходити поза межі повноважень визначених цією Конституцією та законами України, караються законом.

Стаття 21.

Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України.

Державний Прапор України - стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг **жовтого і блакитного** кольорів.

Державним Гербом України є **Тризуб** що *поміщений в середині кола восьмикутної зірки*.

Державним Славнем України є національний Славен на музику М. Вербицького із словами трьох куплетів та приспівів твору П. Чубинського в такій редакції:

**«Ще не вмерла України ні слава, ні воля.
Ще нам, браття українці, усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.**

Приспів:

**Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.**

**Станем, браття, в бій кривавий від Сяну до Дону,
В ріднім краю панувати не дамо нікому;
Чорне море ще всміхнеться, дід Дніпро зрадіє,
Ще у нашій Україні доленька наспіє.**

Приспів:

**А завзяття, праця щира свого ще докаже,
Ще ся волі в Україні піснь гучна розляже,
За Карпати відоб'ється, згомонить степами,
України слава стала поміж ворогами.**

Приспів:.

Урочисті заходи загальнодержавного значення, органів місцевого самоврядування та інші церемонії розпочинаються і закінчуються виконанням Державного Славня України.

Наруга над Державним Славнем, Прапором та Гербом України карається згідно закону.

Державним привітанням є: «Слава Україні!», відповідь «Героям Слава!»
Столицею України є місто Герой Київ.

РОЗДІЛ II

ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

ОСОБИСТІСНІ ПРАВА

Стаття 22.

Життя – є дарунком Творця кожній людині і природне право людини.
Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя, за винятком положень закону.

Стаття 23.

Обов'язок Народної Ради України, Президента України, Адміністрації президента України, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, посадових і службових осіб підприємств, установ, незалежно від форми власності та громадян України - захищати життя людини.

Громадянин України має право будь-якими засобами захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань згідно закону.

Українці та національні меншини, що постійно проживають на території України мають право носіння і застосування вогнепальної зброї згідно закону.

Стаття 24.

Усі люди в Україні є вільні і рівні у своїй гідності та правах.
Їх права і свободи є невідчужуваними та непорушними.

Стаття 25.

Права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними.

Конституційні права, свободи людини і громадянина щодо їх виконання гарантуються Народною Радою України, Президентом України, адміністрацією Президента України, органами місцевого самоврядування їх посадовими і службовими особами, посадовими і службовими особами суб'єктів господарювання, незалежно від форми власності і не можуть бути скасовані.

При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод передбачених цією Конституцією України.

Стаття 26.

Український народ має рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства,

включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям.

Стаття 27.

Українці та національні меншини, що постійно проживають на території України не можуть бути позбавлені національності чи громадянства і права змінити громадянство.

Громадянин України може бути вигнаний за межі України або виданий іншій державі лише на підставі закону.

Україна гарантує піклування та захист громадян України, які перебувають за її межами.

Стаття 28.

Іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки та відповідальність, як громадяни України, - за винятками, встановленими цією Конституцією, законами та міжнародними договорами України.

Іноземцям та особам без громадянства може бути надано притулок у порядку, встановленому законом.

ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА

Стаття 29.

Кожний громадянин України має право на свободу та особисту недоторканність.

Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених цією Конституцією і законом України.

У разі нагальної необхідності запобігти злочинів чи його припиненню уповноважені на те законом державні органи, органи місцевого самоврядування та їх посадові і службові особи, посадові та службові особи суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та громадяни України, яким надано право *носіння і застосування вогнепальної зброї* можуть застосувати тримання, тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого, протягом **двадцяти чотирьох** годин, має бути розглянута **Слідчим комітетом України або його територіальними управліннями та судом.**

Громадянин України негайно, без будь-яких документів звільняються від тримання під вартою, якщо протягом **двадцяти чотирьох** годин, з моменту затримання, йому не було вручено повного, ґрунтовного, всебічного і об'єктивного рішення **Слідчого комітету України чи його територіального управління і суду** про тримання під вартою.

Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно (**протягом трьох години**) повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника, **вибраного ним на свій розсуд**, при умові, що захисник є фахівцем у галузі права.

Кожному затриманому гарантується право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання.

Про арешт або затримання людини має бути негайно (протягом години)

повідомлено її родичів. За не повідомлення родичів заарештованого чи затриманого посадові та службові особи несуть відповідальність згідно закону.

Стаття 30.

Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості.

Стаття 31.

Кожен має право на повагу до його гідності.

Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідям.

Стаття 32.

Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім виключних випадків, передбачених цією Конституцією України та закону .

Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про громадянина України без його згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Кожному громадянину України гарантується право знайомитися та отримувати в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе та відомостями, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Кожному, громадянину України гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації.

ПОЛІТИЧНІ ПРАВА

Стаття 33.

Громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Політичні партії та громадські організації в Україні сприяють формуванню і вираженню політичної волі громадян, **беруть участь** у виборах.

Членами політичних партій можуть бути лише громадяни України.

Громадянин України може бути членом, тільки однієї партії.

Громадські організації в яких членами чи асоційованими членами є іноземні особи чи особи без громадянства (фізичні так і юридичні), позбавляються права на висунення кандидатів у депутати Народної Ради України, Президента України та

депутатів і голів органів місцевого самоврядування.

Обмеження щодо членства у політичних партіях та громадських організаціях встановлюються законами України.

Ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яку партію чи об'єднання громадян та обмежений у правах за належність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій.

Усі об'єднання громадян рівні перед законом.

Стаття 34.

Громадяни України мають право на участь у професійних спілках в радах трудового колективу з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів.

Професійні спілки та ради трудового колективу є громадськими організаціями, що об'єднують громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної діяльності.

Професійні спілки та ради трудового колективу утворюються без попереднього дозволу на основі вільного вибору їх членів.

Усі професійні спілки та ради трудового колективу мають рівні права.

Обмеження щодо членства у професійних спілках та раді трудового колективу встановлюються виключно цією Конституцією і законами України.

Стаття 35.

Утворення і діяльність політичних партій та громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення - забороняються.

Рішення про створення політичної партії приймається на її установчому з'їзді (конференції, зборах) при умові, що це рішення підтримано підписами не *менше п'яти мільйонів громадян України*.

Фінансування політичних партій з державного бюджету карається законом.

Політичні партії та громадські організації зобов'язані дбати про патріотичне, духовне та фізичне здоров'я громадян України, і не можуть мати воєнізованих формувань.

Заборона діяльності об'єднань громадян здійснюється лише в судовому порядку.

Стаття 36.

Громадяни України зобов'язані брати участь в політичному процесі життя держави згідно закону.

Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському народному та місцевому Віче, референдумах, мітингах і зборах. Вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби, та служби в органах місцевого самоврядування.

Стаття 37.

Громадяни України, мають право збиратися мирно і проводити Віче, збори, мітинги, паради, демонстрації, страйки, походи та інших масові заходи про проведення яких завчасно повідомляються органи державної влади чи органи місцевого самоврядування відповідно до закону.

Обмеження щодо реалізації цього права не може встановлюватися органами державної влади, органами місцевого самоврядування чи судом.

Всеукраїнське народне Віче «Майдан», з приводу діяльності Народної Ради України, Президента України та Адміністрації президента України проводяться без будь-якого сповіщення.

Стаття 38.

Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування їх посадових та службових осіб, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

Забороняється направляти скарги громадян для розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються.

Посадові чи службові особи, які направили скарги громадян для розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються караються відповідно до закону.

ЕКОНОМІЧНІ ПРАВА

Стаття 39.

Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності відповідно до закону.

Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом.

Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону.

Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності.

Право приватної власності є непорушним, крім крайніх випадків визначених законом.

Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості.

Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.

Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Особи, що використали власність, яка завдала шкоду правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршила екологічну ситуацію і природні якості землі несуть відповідальність згідно закону.

Стаття 40.

Кожен має право на господарську діяльність (господарювання), що не заборонена законом.

Господарська діяльність Народних депутатів України, Президента України, Адміністрації президента України, органів місцевого самоврядування їх посадових і службових осіб та судової влади, обмежується законом.

Держава забезпечує захист конкуренції у господарській діяльності.

Не допускаються зловживання монополієм становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом.

Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю усіх видів продукції, послуг і робіт, а також сприяє діяльності контрольним громадським організаціям споживачів згідно закону.

Стаття 41.

Кожна особа має право на використання об'єктів права суспільної власності: приватної, державної та комунальної відповідно до вимог закону.

СОЦІАЛЬНІ ПРАВА

Стаття 42.

Система соціального забезпечення спрямована на захист громадян України у випадку їх хвороби, старості, інвалідності, вдовства, сирітства, безробіття і у всіх інших обставинах при втраті чи зменшенні засобів до існування або повної, часткової чи тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними, дітьми та інвалідами.

Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати щоденний рівень життя, ***не нижчий від святкового споживчого кошика***, який щорічно визначається згідно закону.

Стаття 43.

Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування зобов'язані створювати умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантувати рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовувати програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб.

Використання примусової праці забороняється.

Не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан.

Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не

нижчу від визначеної законом.

Кожен має право на справедливі і сприятливі умови праці та на захист від безробіття.

Використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється.

Громадянам гарантується захист від незаконного звільнення.

Право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом.

Стаття 44.

Ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів.

Порядок здійснення права на страйк встановлюється законом з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, прав і свобод інших людей.

Ніхто не може бути примушений до участі або до неучасті у страйку.

Заборона страйку можлива лише на підставі закону.

Стаття 45.

Кожен, хто працює, має право на відпочинок.

Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час.

Максимальна тривалість робочого часу, мінімальна тривалість відпочинку та оплачуваної щорічної відпустки, вихідні та святкові дні, а також інші умови здійснення цього права визначаються законом.

Стаття 46.

Кожен має право на житло відповідної площі для себе і своєї сім'ї, яке є належно упорядковане і відповідає санітарним вимогам згідно закону.

Народна Рада, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування зобов'язані створити умови, за якими кожний громадянин України матиме змогу безоплатно отримати, побудувати чи придбати житло у власність або взяти його в оренду.

Громадянам України, які потребують соціального захисту, житло гарантовано, в межах, *не більше, одного року*, надається органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону .

Ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі вмотивованого рішення суду, яке повинно бути законним і обґрунтованим.

Стаття 47.

Кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, забезпечення одягом, житлом, транспортним засобом, гарантуванням відвідування театрів, закладів культури тощо.

Стаття 48.

Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-

економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування зобов'язані створити умови для ефективного і доступного для всіх громадян безоплатного медичного обслуговування.

У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування сприяють розвиткові лікувальних закладів усіх форм власності.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування зобов'язані дбати про здоров'я українського народу, розвивати фізичну культуру і спорт, забезпечити санітарно-епідемічне благополуччя.

Стаття 49.

Громадянам України забезпечується право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення згідно закону. Така інформація ніким не може бути засекречена.

Стаття 50.

Сім'я як основний осередок суспільства має право на захист з боку суспільства, Народної Ради України, Президента України, Адміністрації президента України та органів місцевого самоврядування і на створення всіх умов, які дозволили б її членам реалізуватися як особистості.

Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка. Кожен із подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї.

Батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття. Повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків.

Сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються органами влади.

Громадяни України з фізичними або розумовими вадами користуються всіма правами і несуть обов'язки, закріплені цією Конституцією України, крім прав і обов'язків, здійснення яких утруднено через їх обмежену можливість згідно закону.

Стаття 51.

Діти користуються захистом з боку суспільства, Народної Ради України, Президента України, Адміністрації президента України та органів місцевого самоврядування з метою їх гармонійного розвитку, особливо для того, щоб уникнути будь-яких форм безпритульності, дискримінації, гноблення і не допустити зловживання владою у сім'ї та різних установах незалежно від форм власності.

Діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним.

Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом.

Утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на Народну Раду України, Президента України, Адміністрацію президента України та органів місцевого самоврядування органи.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування заохочують і підтримують благодійницьку діяльність щодо дітей.

КУЛЬТУРНІ ПРАВА

Стаття 52.

Культурні права забезпечують можливість вільного і духовного розвитку українського народу.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування зобов'язані сприяти розвитку національної культури, створювати умови для необмеженої участі громадян у культурному житті, прояві і збагаченні культурної самобутності територій України, визнанні національних і загальнолюдських цінностей та поглиблених міжнародних культурних зав'язків.

Стаття 53.

Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку віру чи релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність.

Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей.

Будь-які релігійні організації (церкви, конфесії, монастирі, секти, тощо) в Україні відокремлені від держави, а школа - від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова.

Жодна релігія не може бути навчальним предметом в шкільній та позашкільній освіті.

Ніхто не може бути увільнений від своїх обов'язків перед державою або відмовитися від виконання законів за мотивами релігійних переконань. У разі якщо виконання військового обов'язку суперечить релігійним переконанням громадянина, виконання цього обов'язку має бути замінене альтернативною (невійськовою) службою.

Стаття 54.

Кожен має право на освіту.

Повна загальна середня освіта є обов'язковою.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечити:

- доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах;
- розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти, різних форм навчання;
- надання державних та комунальних стипендій та пільг учням і студентам.

Навчання у державних і комунальних навчальних закладах проводиться, виключно - українською мовою.

Стаття 55.

Кожний громадянин України має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками встановлених законом.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування сприяють розвиткові науки, встановленню наукових зав'язків України зі світовим співтовариством.

Українці та національні меншини повинні знати, піклуватися, захищати і зберігати духовну спадщину своїх Пращурів.

Культурна спадщина охороняється законом.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування забезпечують збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживають заходів для повернення в Україну культурних цінностей українського народу, які знаходяться за її межами.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування сприяють демократизації закладів культури і театрів, стимулюючи і забезпечуючи доступ всіх громадян до користування їхніми досягненнями та до творчості - у співпраці із засобами масової інформації, об'єднаннями і фондами, що діють в галузі театрального мистецтва та культури, спільнотами, що займається театрами, культурою та відпочинком, об'єднаннями охорони культурного надбання, організаціями тощо.

ГАРАНТОВАНІ ПРАВА

Стаття 56.

Громадянину України гарантується недоторканність житла.

Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як законним і обґрунтованим рішенням суду.

У невідкладних випадках, пов'язаних виключно із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду та обшуку.

Стаття 57.

Громадянам України гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції.

Винятки можуть бути встановлені лише на підставі законного і обґрунтовано рішення суду у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинів чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

Громадянам України гарантується доступ до інформації, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів.

Будь-яка інформація є відкритою, крім інформації про сімейне життя фізичної особи та тієї, що віднесена законом до державної таємниці.

Стаття 58.

Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, недоторканості, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом.

Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну.

Стаття 59.

Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне висловлення своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом або законним і обґрунтованим рішенням суду в інтересах національної безпеки та територіальної цілісності держави.

Стаття 60.

Громадянам України, які беруть участь у Всеукраїнському народному та місцевому референдумі, Віче, мітингах, демонстраціях, ходах та парадах гарантується право на захист.

Стаття 61.

Громадянам України гарантується право на безоплатне *здобуття вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах без конкурсної основи* згідно закону.

Стаття 62.

Громадянам України гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Стаття 63.

Молоді України гарантується захист реалізації своїх економічних, соціальних прав та прав у культурній сфері, а саме:

- в освіті, професійному навчанні та в галузі культури;
- в першому прийомі на роботу та соціальному забезпеченні;
- в безоплатному забезпеченні житлом;
- у фізичному вихованні та спорті;
- у використанні вільного часу.

Діяльність Народної Ради, Президента України, Адміністрації президента України та органів місцевого самоврядування в першочерговому порядку повинна спрямовуватися на розвиток молоді України, їх особистості, створення умов для ефективного включення в активне життя, спонукання до вільної творчості і виховання в них свідомого прагнення служінню українському народу та Україні.

Стаття 64.

Права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності Народної Ради України, Президента України, Адміністрації президента України та органів місцевого самоврядування їх посадових і службових осіб.

Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Народної Ради України з прав людини.

Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Стаття 65.

Кожному громадянину України гарантується право на відшкодування за рахунок коштів Народної Ради України, Президента України, Адміністрації президента України, органів місцевого самоврядування та судової системи, матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю вказаними органами державної влади їх посадовими і службовими особами при здійсненні ними своїх повноважень.

Стаття 66.

Кожному громадянину України гарантується право знати свої права і обов'язки.

Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом.

Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, не доведені до відома населення у порядку, встановленому законом, є нечинними.

Стаття 67.

Закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення.

Стаття 68.

Кожному громадянину України гарантується право на юридичну допомогу. У випадках, передбачених законом, така допомога надається безоплатно.

Кожен громадянин України є вільним у виборі захисника своїх прав при умові, що захисник (представник) є фахівцем у галузі права.

Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання відповідної юридичної (правової) допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє представництво за довіреністю, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків громадян в цивільному, господарському, адміністративному, кримінальному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про кримінальну чи адміністративну відповідальність, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні.

В Україні може діяти громадське об'єднання у формі адвокатури, що здійснює захист, представництво та надання різних видів юридичної (правової) допомоги громадянам.

Представником може бути громадянин України, який має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою. Права та обов'язки представника визначаються законом.

Стаття 69.

Ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази.

За віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу настає дисциплінарна, адміністративна або кримінальна відповідальність.

Стаття 70.

Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення, та бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення.

Юридична відповідальність особи має індивідуальний характер.

Стаття 71.

Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину.

Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачиться на її користь.

У разі скасування вироку суду як неправосудного за рахунок коштів *Спеціального бюджетного фонду України*, відшкодовується матеріальна і моральна шкода, завдана безпідставним засудженням.

Стаття 72.

Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист.

Засуджений користується всіма правами людини і громадянина, визначені законодавством України і встановлені вироком суду.

ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ

Стаття 73.

Захист України, її незалежності та територіальної цілісності, а також шанування державних символів є - обов'язком всіх громадян України.

Громадяни України відбувають військову службу на контрактній основі відповідно до закону.

Народна рада України, Президент України, Адміністрація президента України та органи місцевого самоврядування зобов'язані формувати відповідні щорічні програми патріотичного виховання дошкільнят, учнів та студентів з метою

проходження кожним громадянином військової підготовки згідно закону.

Стаття 74.

Кожен громадянин України, іноземець чи особа без громадянства зобов'язані не заподіювати шкоду природі і культурній спадщині та відшкодовувати завдані ними збитки.

Кожен громадянин України зобов'язаний захищати навколишнє природне середовище, раціональне використання природних ресурсів, дотримуватись вимог законодавства в галузі охорони земель, лісів, парків, ботанічних садів, річок, озер, надр тощо, з метою гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів згідно закону.

Стаття 75.

Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом та здійснювати загальне декларування доходів.

Усі громадяни України зобов'язані щорічно подавати до податкових органів за місцем проживання **декларації** про свій майновий стан, доходи і витрати за минулий рік у порядку, встановленому законом.

Майно, грошові кошти не підтверджені декларацією вилучаються згідно закону.

Громадянин України, який не задекларував свій майновий стан, доходи і видатки несе відповідальність згідно закону.

Стаття 76.

Кожен громадянин України зобов'язаний брати участь у виборах народних депутатів України, Президента України, депутатів та голів сільських, селищних, міських рад згідно закону.

Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей.

Кожен громадянин України, **якому надано право носіння вогнепальної зброї зобов'язаний виконувати функції Дружинника Української Нації та надавати допомогу працівникам служби безпеки України згідно закону.**

Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності.

Стаття 77.

Кожен громадянин України зобов'язаний здійснювати контроль за діяльністю Народних депутатів України, Президента України, адміністрації Президента України, органів місцевого самоврядування їх посадових і службових осіб, підприємств, установ незалежно від форми власності.

РОЗДІЛ III ВІЧЕ, ВИБОРИ, РЕФЕРЕНДУМ

Стаття 78.

Національне волевиявлення здійснюється виключно громадянами України, через вибори Народних депутатів України, Президента України, всеукраїнський референдум та Всеукраїнське народне Віче «Майдан», що проводиться на Майдані в м. Києві згідно закону.

Волевиявлення, що висловлено Всеукраїнським народним Віче «Майдан» не менш, як п'ятсот тисяч громадян України - є обов'язковим до виконання Народною Радою України, Президентом України та органами місцевого самоврядування згідно закону.

Посадові та службові особи, органів державної влади, яким на Всеукраїнському народному Віче «Майдан» висловлено недовіру або відставку негайно усуваються із займаної ними посади.

Волевиявлення висловлюється виключно громадянами України.

Стаття 79.

Всеукраїнське народне Віче «Майдан» – є громадською організацією, що діє згідно закону.

Основним завданням громадської організації «Всеукраїнське народне Віче «Майдан» - є контроль за діяльністю органів державної та місцевої влади їх посадових і службових осіб.

На Всеукраїнському народному Віче «Майдан» можуть обговорюватися питання про:

- висловлення недовіри і відставку Народної Ради України, так і окремих депутатів Народної Ради України;
- висловлення недовіри і відставку Президента України та Адміністрації президента України;
- висловлення недовіри і відставку суддям Верховного суду України;
- висловлення недовіри та прийняття рішення з будь яких питань, що спонукали до проведення Всеукраїнського народного Віче «Майдан».

Прийняті рішення на Всеукраїнському народному Віче «Майдан» вступають в силу з часу їх прийняття, виконуються негайно і не можуть бути оскаржені.

На Всеукраїнському народному Віче «Майдан» може обговорюватися будь яка ініціатива з економічних, політичних, соціальних, культурних, гуманітарних, ідеологічних та інших важливих питань, що вирішуються на законодавчому рівні або проведенням Всеукраїнського референдуму.

Головування в громадській організації «Всеукраїнське народне Віче «Майдан», щорічно здійснює представник від відповідної області та міста-герой Києва із штатним персоналом згідно закону.

Стаття 80.

Народна Рада України, Президент України, Адміністрація президента України державні органи влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані виконати рішення Всеукраїнського народного Віче «Майдан».

Не виконання, або нехтування рішенням всеукраїнського народного Віче «Майдан» винні особи караються згідно Закону.

Стаття 81.

Місцеве волевиявлення здійснюється виключно громадянами України (членами територіальної громади села, селища, міста, району в місті), через: вибори депутатів місцевих рад; сільських, селищних міських голів; місцеві референдуми; місцеві Віча; мітинги; демонстрації; збори територіальних громад та інші форми безпосередньої демократії згідно закону.

Стаття 82.

Право голосу на виборах депутатів Народної Ради України, Президента України, депутатів місцевих рад, сільських, селищних міських голів, Всеукраїнському та місцевому референдумах, Всеукраїнському народному та місцевому Віче, мітингах і зборах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення **вісімнадцяти років**.

Не мають права голосу:

- громадяни України тимчасово яких визнано судом недієздатними;
- громадяни України, що уклали шлюб з іноземним громадянином чи особою без громадянства;
- громадяни України, які вчинили кримінальні злочини: а) державна зрада; б) диверсія; в) шпигунство; г) умисне вбивство; ґ) грабіж; д) розбій; е) створення злочинної організації; є) бандитизм; ж) терористичний акт; з) фінансування тероризму; и) геноцид; і) найманство.
- іноземні особи та особи без громадянства незалежно від періоду їхнього проживання на території України.

Стаття 83.

Вибори депутатів Народної Ради України, Президента України, депутатів місцевих рад, сільських, селищних міських голів є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

Стаття 84.

Вибори депутатів Народної Ради України здійснюються за мажоритарною системою, згідно закону.

Вибори Президента України проводяться по єдиному загальнодержавному одномандатному виборчому округу, який включає в себе всю територію України та закордонний виборчий округ, згідно закону.

Вибори депутатів місцевих рад, сільських, селищних міських голів здійснюються за мажоритарною системою, згідно закону.

Стаття 85.

Всеукраїнський референдум призначається Народною Радою або Президентом України відповідно до їх повноважень, встановлених цією Конституцією та законом.

Всеукраїнський референдум проголошується за ініціативою Всеукраїнського народного Віче «Майдан», або на вимогу громадян України в кількості не менш як **три мільйони**, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у **двох третинах областей** і не менш як **по сто тисяч підписів у кожній області**.

Стаття 86.

Виключно Всеукраїнським референдумом вирішуються питання пов'язані із:

- схвалення нової редакції Конституції України, внесення змін чи поправок до Конституції України, скасування, втрату чинності чи визнання нечинним закону про внесення змін до Конституції України (конституційний референдум);
- зміною території України (ратифікаційний референдум);
- прийняття чи скасування закону (указу, постанови) України або внесення змін до чинного закону України (законодавчий референдум);
- будь-якого питання за винятком тих, щодо яких референдум не допускається згідно з Конституцією України (загальний референдум).

Стаття 87.

Всеукраїнський референдум не проводиться щодо законів про податки і бюджет, про амністію і помилування.

Стаття 88.

Місцевий референдум призначається відповідною місцевою радою, зборами вуличних комітетів або місцевим Віче згідно закону.

РОЗДІЛ ІV НАРОДНА РАДА УКРАЇНИ

Стаття 89.

Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Народна Рада України.

Права Народної Ради України є обмежені.

Стаття 90.

Конституційний склад Народної Ради України - **триста п'ятдесят** народних депутатів України, які обираються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на **три роки** згідно закону.

Народним депутатом України може бути - громадянин України, який на день виборів досяг **сорока років**, має право голосу, проживає в Україні постійно і має вік не більше **шістдесяти п'яти років** та вільно володіє державною мовою.

Не може бути обраним до Народної Ради України громадянин України, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку.

Повноваження Народних депутатів України визначаються цією Конституцією та законом України «Про статус Народного депутата України».

Громадяни України, які були притягнуті до кримінальної відповідальності, не залежно від строку давності за: а) державну зраду; б) диверсію; в) шпигунство; г) умисне вбивство; г) грабїж; д) розбїй; е) створення злочинної організації; е) бандитизм; ж) терористичний акт; з) фінансування тероризму; и) геноцид; і) найманство, не можуть бути обраними депутатами Народної Ради України, Президентом України, депутатами та головами сільських, селищних, міських, районних в місті, районних, обласних, міста Києва рад, а також працювати в органах

державної влади та місцевого самоврядування.

Стаття 91.

Право висування кандидатів у Народні депутати України належить громадянам України і реалізується ними через: *політичні партії; збори громадян*, а також шляхом *самовисунення*.

Кандидати в народні депутати України реєструються Центральною виборчою комісією: за поданням політичних партій, за рішенням зборів громадян та за заявами громадянам згідно закону.

Будь яка грошова застава щодо реєстрації кандидата в народні депутати України політичними партіями, зборами громадян та безпосередньо громадянами України - не вноситься.

Стаття 92.

Чергові вибори до Народної Ради України відбуваються в останню неділю *жовтня третього року повноважень* Народної Ради України.

Позачергові вибори до Народної Ради України можуть ініціюватися Всеукраїнським народним Віче «Майдан» та призначатися Президентом України.

Позачергові вибори проводяться в період *шістдесяти днів* з дня прийняття чи опублікування рішення про дострокове припинення повноважень Народної Ради України.

Стаття 93.

Народні депутати України здійснюють свої повноваження на постійній основі.

Народний депутат України не можна мати іншого представницького мандата чи бути на іншій будь якій державній чи не державній службі.

Вимоги щодо несумісності представницького мандата з іншими видами діяльності встановлюються законом.

Стаття 94.

Перед вступом на посаду обрані Народні депутати України, в залі Народної Ради України складають присягу на вірність українського народу, такого змісту:

«Присягаю на вірність Українського народу і його Державі. Зобов'язуюсь усіма своїми діями боронити суверенітет і незалежність України, dbати про благо Вітчизни і добробут Української нації та Українського народу в цілому.

Присягаю додержуватися Конституції України та законів України, здійснювати свою роботу в народній Раді України виключно державною мовою, що дасть повноцінно виконувати свої обов'язки в інтересах української нації, громадян України та держави Україна».

Присягу зачитує найстарший за віком Народний депутат України перед відкриттям першої сесії новообраної Народної Ради України, після чого Народні депутати України скріплюють присягу своїми підписами під її текстом.

Відмова, Народного депутата України, скріпити присягу своїм підписом в день її складання або відсутність з залі підчас її зачитування, за винятком хвороби, має наслідком негайну втрату представницького мандата.

Повноваження Народних депутатів України починаються з моменту складання присяги.

Стаття 95.

Народним депутатам України гарантується депутатська недоторканність під час здійснення ними своїх повноважень.

Обсяг депутатської недоторканності визначається законом України «Про статус народного депутата України».

Народні депутати України несуть юридичну відповідальності за результати голосування законопроектів, які пройшли правову експертизу в **Інституті законодавства Народної Ради України**.

Народні депутати України не несуть юридичної відповідальності за результати голосування законопроектів, які пройшли юридичну експертизу в інституті законодавства Народної Ради України, якщо ними подано висновок (окрема думка) щодо законопроекту його частини чи постанови.

Народні депутати притягуються до кримінальної відповідальності, затримуються чи заарештовуються на підставі діючого законодавства України.

Народні депутати України не можуть бути без згоди Верховної Ради України притягнені до юридичної відповідальності, затримані чи заарештовані з питань, що визначені законом України «Про статус народного депутата України».

Стаття 96.

Повноваження Народних депутатів України припиняються одночасно з припиненням повноважень Народної Ради України.

Повноваження Народного депутата України припиняються достроково у разі:

- 1) якщо за його відставку прийнято рішення на Всеукраїнському Віче «Майдан» в м. Києві;
- 2) порушення присяги на вірність українському народові;
- 3) у разі його відкликання виборцями;
- 4) складення повноважень за його особистою заявою;
- 5) порушення процедури особистого голосування;
- 6) набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього;
- 7) визнання його судом недієздатним або безвісно відсутнім;
- 8) припинення його громадянства або виїзду на постійне проживання за межі України;
- 9) смерті.

Рішення про дострокове припинення повноважень Народного депутата України приймається більшістю від конституційного складу Народної Ради України.

У разі невиконання вимоги щодо несумісності представницького мандата з іншими видами діяльності, повноваження Народного депутата України припиняються достроково на підставі рішення Центральної виборчої комісії.

Підставами для відкликання виборцями обраного ними Народного депутата України можуть бути:

- 1) порушення народним депутатом України положень Конституції і законів України, що встановлені висновком Конституційного Суду України;
- 2) пропуск народним депутатом України протягом року більше одного пленарного засідання Народної Ради або засідання Комітету Народної Ради України до складу якого входить народний депутат України;
- 3) рішення зборів виборців про внесення пропозицій щодо **відкликання** Народного

депутата України з умовою, що за таке рішення проголосувало не менше *п'ятсот виборців* даного виборчого округу, з врахуванням процедури відкликання визначеного законом.

Стаття 97.

Народна Рада України працює сесійно.

Народна Рада України є повноважною за умови обрання не менш як двох третин від її конституційного складу.

Народна Рада України розпочинає свою роботу з першої сесії, яка повинна бути проведена не пізніше ніж на *тридцятий день* після офіційного оголошення результатів виборів Центральною виборчою комісією.

Перше засідання Народної Ради України відкриває один з найстарших за віком народний депутат України, *який визначається Центральною виборчою комісією*.

Порядок роботи Народної Ради України встановлюється Конституцією України та законом про Регламент Народної Ради України.

Стаття 98.

Чергові сесії Народної Ради України починаються першого вівторка лютого і першого вівторка вересня кожного року.

Позачергові сесії Народної Ради України, із зазначенням порядку денного, скликаються:

Головою Народної Ради України на вимогу не менш як четвертої частини Народних депутатів України від конституційного складу Народної Ради України;

- Президентом України;
- Всеукраїнським Віче «Майдан»;
- За рішенням асоціації обласних рад.

У разі оголошення указу Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях Народна Рада України збирається на засідання негайно, але не пізніше у дводенний строк без скликання.

У разі закінчення строку повноважень Народної Ради України під час дії воєнного чи надзвичайного стану її повноваження продовжуються до дня першого засідання першої сесії Народної Ради України, обраної після скасування воєнного чи надзвичайного стану.

Порядок роботи Народної Ради України встановлюється цим основним Законом та Регламентом Народної Ради України.

Засади формування, організації діяльності та припинення діяльності депутатських груп і фракцій у Народній Раді України встановлюються Регламентом Народної Ради України.

Стаття 99.

Засідання Народної Ради України проводяться відкрито. *Закрите засідання проводиться за рішенням двох третин* голосів від конституційного складу Народної Ради України.

Рішення Народної Ради України приймається, виключно на її пленарних засіданнях шляхом електронного голосування.

Голосування на засіданнях Народної Ради України здійснюється безпосередньо

народним депутатом України - *особисто*.

Голосування за того чи іншого народного депутата *негайно позбавляє голосуючого та того за кого голосують* представницького мандата і карається законом.

Рішення про позбавлення представницького мандата приймається більшістю голосів від конституційного складу Народної Ради України на підставі відео доказів поданих акредитованими засобами масової інформації, що перебувають в залі Народної Ради України за поданням відповідного Комітету Народної Ради України.

Стаття 100.

Основною функцією Народної Ради України є забезпечення нормотворчого процесу в Україні.

До повноважень Народної Ради України належить:

1) внесення пропозицій щодо змін до Конституції України в межах і порядку, передбачених розділом XXV цієї Конституції;

2) призначення Всеукраїнського референдуму з питань, визначених цією Конституцією та законом;

3) прийняття законів та постанов;

4) затвердження зведеного Державного бюджету України та внесення змін до нього за поданням Рахункової палати України;

5) визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики;

6) призначення виборів Президента України у строки, передбачені цією Конституцією;

7) заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України та прийняття рішень по ньому;

8) оголошення за поданням Президента України стану війни і укладення миру, схвалення рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України;

9) усунення Президента України з поста в порядку особливої процедури (*імпічменту*), *встановленому статтею 132 цієї Конституції*;

10) затвердження рішень про надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам та міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України, здійснення контролю за їх використанням;

11) призначення чи обрання на посади, звільнення з посад, надання згоди на призначення і звільнення з посад осіб у випадках, передбачених цією Конституцією;

12) **призначення на посади та звільнення з посад Голови та інших членів Рахункової палати;**

13) призначення на посаду та звільнення з посади Уповноваженого Народної Ради України з прав людини. Заслуховування його щорічних доповідей про стан виконання вимог ст. 3 Конституції Україні та прийняття по них відповідних рішень;

14) призначення на посаду та звільнення з посади *Голови Національного банку* України за спільним поданням Голови Народної Ради України та відповідного профільного комітету Народної Ради України;

15) призначення та звільнення складу *Ради Національного банку України* за поданням асоціації обласних рад. Якщо, протягом одного місяця, після закінчення повноважень Ради Національного банку України, асоціація обласних рад не подасть

подання по кандидатурах на призначення в Раду Національного банку України то відповідне подання вносить, в такий же строк, Голова Народної Ради України спільно із профільним комітетом Народної ради України;

16) призначення половини складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення за поданням відповідного профільного Комітету Народної Ради України;

17) призначення на посаду та припинення повноважень членів Центральної виборчої комісії за рішенням обласних та міста Києва рад;

18) затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій Збройних Сил України, Служби безпеки України, інших утворених відповідно до законів України, військових формувань;

19) схвалення рішення про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних Сил України до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України;

20) *надання згоди на призначення на посади та звільнення з посад* Президентом України **Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України;**

21) призначення на посаду **Міністра юстиції України** за поданням Президента України;

22) призначення на посаду **Генерального прокурора України** за поданням **профільного комітету Народної Ради України та міністра юстиції України.**

23) призначення третини складу **Конституційного Суду України;**

24) обрання суддів безстроково;

25) утворення і ліквідація районів, встановлення і зміна меж районів і міст, віднесення населених пунктів до категорії міст, найменування і перейменування населених пунктів і районів;

26) затвердження протягом двох днів з моменту звернення Президента України указів про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації;

27) надання у встановлений законом строк згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсація міжнародних договорів України;

28) прийняття рішення про направлення запиту до Президента України на вимогу народного депутата України чи групи народних депутатів, попередньо підтриману не менш як *однією четвертою третьою* від конституційного складу Народної Ради України;

29) призначення на посаду та звільнення з посади керівника апарату Народної Ради України. Затвердження структури управлінського апарату Народної Ради України в межах кошторису на його утримання й утримання депутатів Народної Ради України за поданням Рахункової палати України;

30) призначення на посаду та звільнення з посади керівника Інституту законодавства Народної Ради України. Затвердження структури апарату Інституту законодавства Народної Ради України в межах кошторису на його утримання за поданням Рахункової палати України;

31) затвердження переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації;

32) визначення правових засад вилучення об'єктів права приватної власності.

23) здійснення парламентського контролю у межах, визначених цією Конституцією;

Народна Рада України здійснює інші повноваження, які відповідно до Конституції України віднесені до її відання.

За поданням Рахункової палати України затверджує кошторис на утримання апарату Президента України, Адміністрації президента України та Ради національної безпеки і оборони України.

Стаття 101.

Народний депутат України має право на сесії Народної Ради України звернутися із запитом до Народної Ради України, до Президента України, до Адміністрації Президента України, керівників інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також до керівників підприємств, установ і організацій, розташованих на території України, незалежно від їх підпорядкування і форм власності.

Службові та посадові особи зобов'язані у встановлений законом строк повідомити народного депутата України про результати розгляду його запиту чи депутатського звернення.

За не надання відповіді на запит чи депутатське звернення винні особи притягуються до відповідальності згідно закону.

Стаття 102.

Народна Рада України за пропозицією не менш *як двох третин* народних депутатів України від її конституційного складу може розглянути питання про відповідальність Президента України та підпорядкованого йому Адміністрації Президента України.

Прийняття резолюції недовіри Президентіві України, Адміністрації Президента України *двома третинами* голосів Народної Ради України є підставою порушення процедури імпічменту Президента України та *відставки* Адміністрації Президента України.

Питання про імпічмент Президента України та відповідальність Адміністрації Президента України не може розглядатися Народною Радою України більше одного разу протягом однієї чергової сесії, а також протягом року після схвалення Президентом України Програми діяльності Адміністрації Президента України.

До обрання Президента України його обов'язки тимчасово виконує Голова Народної Ради України.

У зв'язку з тимчасовим виконанням Головою Народної Ради України обов'язків Президента, його обов'язки, як голови Народної Ради України, тимчасово, за рішенням Народної Ради України, виконує його перший заступник, або заступник.

До формування нової Адміністрації Президента України її обов'язки, тимчасово виконують Комітети Народної Ради України.

Стаття 103.

Народна Рада України обирає із свого складу Голову Народної Ради України, Першого заступника і заступника Голови Народної Ради України та відкликає їх з цих посад.

Голова Народної Ради України:

- 1) веде засідання Народної Ради України;
- 2) організовує роботу Народної Ради України, координує діяльність її органів;
- 3) підписує закони та інші юридичні акти, прийняті Народною Радою України;
- 4) представляє Народну Раду України у зносинах з іншими органами державної влади України та органами влади інших держав;
- 5) організовує роботу апарату Народної Ради України.

Голова Народної Ради України здійснює повноваження, передбачені цією Конституцією, у порядку, встановленому законом про регламент Народної Ради України.

Стаття 104.

Народна Рада України для здійснення законотворчої роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до її повноважень, виконання контрольних функцій відповідно до Конституції України створює з числа народних депутатів України Комітети й підкомітети Народної Ради України та обирає їх голів, перших заступників, заступників голів та секретарів.

Народна Рада України затверджує кількість Комітетів та підкомітетів Народної Ради України, їх назви та предмети відання.

Кількість Комітетів і підкомітетів Народної Ради України, їх назви та предмети відання мають бути в кількості не меншій переліку міністерств і відомств Адміністрації Президента України.

Народна Рада України у межах своїх повноважень може створювати *тимчасові спеціальні* і *тимчасові слідчі* комісії Народної Ради України з метою проведення парламентського контролю з розслідування питань, що становлять суспільний інтерес, якщо за це проголосувала *не менш як одна четверта* частина від конституційного складу Народної Ради України.

Висновки і пропозиції тимчасових спеціальних і тимчасових слідчих комісій, якщо вони затверджені двома третинами від загальної кількості депутатів є вирішальними для слідства і суду згідно закону.

Організація і порядок діяльності комітетів та підкомітетів Народної Ради України, її *тимчасових спеціальних* і *тимчасових слідчих* комісій встановлюються законом.

Стаття 105.

Повноваження Народної Ради України припиняються у день відкриття першого засідання Народної Ради України нового скликання.

Президент України зобов'язаний достроково припинити повноваження Народної Ради України, якщо протягом *тридцяти днів однієї чергової* сесії пленарні засідання не можуть розпочатися. Рішення про дострокове припинення повноважень Народної Ради України Президент України зобов'язаний довести до відома громадян України.

З приводу дострокового припинення повноважень Народної Ради України, може бути скликане Всеукраїнське Віче «Майдан», щодо проведення Всеукраїнського референдуму про визнання не чинним указу Президента України про дострокове припинення повноваження Народної Ради України.

Повноваження Народної Ради України не можуть бути достроково припинені Президентом України в останні три місяці строку повноважень Народної Ради України або Президента України.

Стаття 106.

Народна Рада України приймає *рішення у вигляді законів та постанов* більшістю від її конституційного складу, крім випадків, передбачених цією Конституцією.

Голова Народної Ради України приймає рішення у вигляді *розпорядження та доручень*.

Народна Рада України, Апарат Народної Ради України утримуються за рахунок *Спеціального бюджетного фонду України*.

Стаття 107.

Керівник Апарату Народної Ради України призначається на посаду та звільняється з посади Народною Радою України за пропозицією голови Народної Ради України.

Керівник Апарату Народної Ради України відповідальний перед Народною Радою України і підзвітний їй.

Постанова Народної Ради України про призначення на посаду чи звільнення з посади керівника Апарату Народної Ради України приймається конституційною більшістю Народної Ради України.

Керівник Апарату Народної Ради України спільно із Рахунковою палатою України забезпечує розробку проекту кошторису Народної Ради України на наступний рік.

Структура, штатний розпис, чисельність працівників структурних підрозділів Апарату Народної Ради України, та проект кошторису затверджуються Народною Радою України за поданням Рахункової палати України.

Керівник Апарату Народної Ради України здійснює свою діяльність на підставі Положення про Апарат Народної Ради України, що затверджується Народною Радою України.

Керівник Апарату Народної Ради України приймає *накази*.

Стаття 108.

Виключно законами України визначаються:

- 1) права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина;
- 2) громадянство, правосуб'єктність громадян, статус іноземців та осіб без громадянства;
- 3) права Української нації, національних меншин та осіб без громадянства;
- 4) засади використання природних ресурсів, виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу, освоєння космічного простору, організації та експлуатації енергосистем, транспорту і зв'язку;
- 5) основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення; засади регулювання праці і зайнятості, шлюбу, сім'ї, охорони дитинства, материнства, батьківства; виховання, освіти, науки, спорту, фізкультури, культури, охорони здоров'я і медичного обслуговування; екологічної безпеки;
- 6) правовий режим власності;
- 7) правові засади і гарантії господарювання (підприємництва); правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання;
- 8) засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи;
- 9) засади регулювання демографічних та міграційних процесів;
- 10) засади утворення і діяльності політичних партій, інших об'єднань громадян, засобів масової інформації;

- 11) організація і діяльність органів виконавчої влади, основи державної служби, організації державної статистики та інформатики;
- 12) територіальний устрій України;
- 13) судоустрій, судочинство, статус суддів, засади судової експертизи, організація і діяльність міністерства юстиції, слідства і органів дізнання, нотаріату, органів і установ виконання покарань; основи організації та діяльності представництва;
- 14) засади місцевого самоврядування;
- 15) статус столиці України; спеціальний статус інших міст;
- 16) основи національної безпеки, організації Збройних Сил України
- 17) організація забезпечення громадського порядку;
- 18) правовий режим державного кордону;
- 19) правовий режим воєнного і надзвичайного стану, зон надзвичайної екологічної ситуації;
- 20) організація і порядок проведення Всеукраїнського народного Віча «Майдан»
- 21) організація і порядок проведення виборів і референдумів;
- 22) організація і порядок діяльності Народної Ради України, статус народних депутатів України;
- 23) засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них.

Виключно законами України встановлюються:

- 1) Єдиний (зведений) Державний бюджет України і бюджетна система України; система оподаткування, податки і збори; засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків; статус національної валюти, а також статус іноземних валют на території України; порядок утворення і погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргу; порядок випуску та обігу державних цінних паперів, їх види і типи;
  - 2) порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав; порядок допуску та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України;
  - 3) одиниці ваги, міри і часу; порядок встановлення державних стандартів;
  - 4) порядок використання і захисту державних символів;
  - 5) державні нагороди;
  - 6) військові звання, дипломатичні ранги та інші спеціальні звання;
  - 7) державні свята;
  - 8) порядок утворення і функціонування вільних та інших спеціальних зон, що мають економічний чи міграційний режим, відмінний від загального.
- Законом України оголошується амністія.

Стаття 109.

Право законодавчої ініціативи у Народній Раді України належить: -

- Всеукраїнському народному Віче «Майдан»;
- Народним депутатам України;
- Комітетам Народної Ради України;
- Президентові України;
- Адміністрації Президента України;

- Національному Банку України;
- Рахунковій палаті України;
- Міністерству юстиції України;
- Центральній виборчій комісії;
- органам місцевого самоврядування.

Законопроекти, визначені Всеукраїнським народним Віче «Майдан», Президентом України та Національним банком України, як невідкладні, розглядаються Народною Радою України позачергово.

Стаття 110.

Закон підписує Голова Народної Ради України невідкладно.

Президент України *не має права «вето»*.

РОЗДІЛ V ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття 111.

Інститут законодавства Народної Ради України є базовою установою науково-правового забезпечення законодавчої діяльності Народної Ради України, що діє на підставі закону.

Директор Інституту *законодавства* Народної Ради України призначається на посаду Народною Радою України за поданням Голови Верховної Ради України терміном *на три* роки без права призначення на другий термін.

Основними завданнями Інституту є:

- підготовка висновків, експертних висновків та пропозицій до проектів законів поданих на розгляд Народної Ради України суб'єктами законодавчої ініціативи;
- формування стратегії державної правової політики Народної Ради України;
- розробка наукових концепцій розвитку національного законодавства;
- проведення порівняльних досліджень законодавства України й законодавств іноземних держав та проблеми приведення національного законодавства у відповідність з нормами міжнародного права.
- підготовки проектів перспективних та поточних державних програм законопроектних робіт Народної Ради України;
- організації моніторингу ефективності чинного законодавства України та прогнозування наслідків його застосування;
- підготовки проектів законів з найважливіших питань розвитку суспільства і держави та їх наукове обґрунтування;
- проведення наукової експертизи проектів законодавчих актів України тощо.

Посадові особи та службові особи Інституту законодавства Народної Ради України несуть юридичну відповідальність визначену законом.

Структура, штатний розпис, чисельність працівників структурних підрозділів Інституту законодавства Народної Ради України та кошторис витрат на його утримання затверджуються Народною Радою України за поданням його керівника та Рахункової палати України.

Інституту *законодавства* Народної Ради України входить в структуру Апарату Народної ради України і утримається за рахунок коштів *Спеціального бюджетного фонду України*.

РОЗДІЛ VI БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Стаття 112.

Бюджетна система України складається з бюджетів місцевого самоврядування (сільські, селищні, міські), що узагальнюються в єдиний (зведений) Державний бюджет України.

Бюджети місцевого самоврядування є самостійними.

До місцевих бюджетів включаються увесь склад доходів та видатків загального фонду, що передбачений законом.

До зведеного Державного бюджету України включаються всі доходи та видатки загального фонду місцевого самоврядування (сільські, селищні, міські бюджети).

Стаття 113.

Державні органи влади не вправі зупиняти будь-які операції з бюджетними коштами місцевого самоврядування.

Контроль за дотриманням бюджетного законодавства здійснює Рахункова палата України та міністерство фінансів України згідно закону.

Стаття 114.

Органи місцевого самоврядування, в межах визначених законом, зобов'язані здійснювати відрахування до *Спеціального бюджетного фонду України* за рахунок якого утримується і розвивається:

- військо України, військова освіта і наука, військова техніка, прикордонна безпека та служба безпеки України;
- система вищої освіти, медицини, національного кіно, театрів, спорту;
- продовольча безпека громадян України;
- засади функціонування і розвитку науково-технічної сфери та науково і науково-технічна діяльності для забезпечення потреб суспільства і держави у технологічному розвитку;
- науково-дослідні основи сільськогосподарського землекористування, агрогрунтознавства, лісництва з основами насінництва, тваринництво та збереження, раціонального використання водного фонду України;
- апарат Президента України та Адміністрація Президента України;
- Національний банк України;
- центральні органи виконавчої влади України та їх структурні підрозділи;
- дипломатичне представництво України;
- державні унітарні та казенні підприємства;
- дороги загальнодержавного та міжнародного значення України.

Загальнодержавні програми прийняті Адміністрацією Президента України та затверджені Президентом України фінансуються із *Спеціального бюджетного фонду України*.

Доходи від державних унітарних та казенних підприємств зараховуються до *Спеціального бюджетного фонду України*, яким розпоряджається Адміністрація Президента України згідно закону.

Внутрішній і зовнішній борг України погашається із *Спеціального бюджетного фонду України*.

Стаття 115.

Коштами із Спеціального державного фонду України розпоряджаються: голова Народної Ради України, Президент України, Адміністрація Президента України та Рахункова палата України згідно закону.

Державний бюджет України затверджується щорічно Народною Радою України на період з 1 січня по 31 грудня, а за особливих обставин - на інший період.

Органи місцевого самоврядування до **15 травня** кожного року подають до районних рад затверджений місцевий бюджет на наступний рік.

Разом із місцевим бюджетом сільська, селищна, міська рада подає до районної ради висновок про хід виконання ними бюджету за поточний рік.

Районна рада (міська рада, міста обласного підпорядкування) до 16 червня подає до обласних рад узагальнений бюджет на наступний рік.

Обласні ради та міська рада міста Києва **до 15 серпня** кожного року подають до Рахункової палати України та Адміністрації Президента України узагальнений бюджет на наступний рік.

Адміністрація Президента України спільно із Рахунковою палатою України, не пізніше **15 жовтня кожного року** подають до Народної Ради України проект закону про Державний бюджет України на наступний рік.

Народна Рада України зобов'язана прийняти Закон України про державний бюджет на наступний рік.

Рахункова палата України має право коригувати відрахування до **Спеціального бюджетного фонду України** в межах не більше десяти відсотків того чи іншого бюджету органу місцевого самоврядування згідно закону.

Разом із проектом закону про єдиний (зведений) Державний бюджет на наступний рік Рахункова палата України подає до Народної Ради України висновок про хід виконання Державного бюджету України поточного року.

Стаття 116.

Контроль за формуванням, видатками, витратами і використанням коштів місцевих бюджетів та **Спеціального бюджетного фонду України** від імені Народу України здійснює Рахункова палата України відповідно до цієї Конституції та закону.

Рахункова палата України відповідно до закону подає до Народної Ради України звіт про свою роботу, щодо контролю за законним, цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів Президентом України, Адміністрацією президента України, Апаратом Народної Ради України та сільськими, селищними і міськими радами.

Рахункова палата України здійснює аналіз дохідної та видаткової частини бюджету місцевого самоврядування.

Поданий звіт – оприлюднюється.

РОЗДІЛ VII РАХУНКОВА ПАЛАТА УКРАЇНИ

Стаття 117.

Рахункова палата України є постійно діючим органом контролю, яка утворюється Народною Радою України, підпорядкована і підзвітний їй.

Рахункова палата України здійснює свою діяльність самостійно, незалежно від будь-яких інших органів держави згідно закону.

Кількісний склад Рахункової палати становить: – *тридцять чотири особи з яких голова та секретар Рахункової палати України* призначається на посаду Народною Радою України за поданням Голови Верховної Ради України терміном на **п'ять років** без права призначення на другий термін.

Перший заступник і заступник Голови Рахункової палати України призначається на посаду Народною Радою України за поданням Президента України терміном на **п'ять років** без права призначення на другий термін.

Головні контролери Рахункової палати України призначаються на посаду Народною Радою України за поданням відповідних обласних та міста Києва рад терміном на **п'ять років** без права призначення на другий термін.

Стаття 118.

Для здійснення своєї діяльності Рахункова палата України має апарат.

Структуру і штатний розпис апарату Рахункової палати України затверджує Народна Рада України за спільним поданням профільного Комітету Народної Ради України та *голови Рахункової палати України*.

Головні контролери мають постійне представництво в областях України.

Рахункова палата України утримується за рахунок коштів *Спеціального бюджетного фонду України* згідно закону.

Контроль за діяльністю Рахункової палати України здійснюють громадяни України, громадські організації, політичні партії та засоби масової інформації.

Стаття 119.

Рахункова палата України здійснює узагальнення єдиного (зведеного) Державного бюджету України та подає його на затвердження Народній Раді України.

Основними завданнями Рахункової палати України є:

- подання Народній Раді України звіту про виконання єдиного (зведеного) Державного бюджету України;

- здійснення контролю за виконанням та витрачанням бюджетних коштів органів місцевого самоврядування, у тому числі коштів цільових фондів тощо та їх цільове використання;

- подання рекомендацій до Державного бюджету України щодо величини відрахувань коштів з місцевих бюджетів до *Спеціального бюджетного фонду України*;

- здійснення контролю за утворенням і погашенням внутрішнього і зовнішнього боргу України, визначення ефективності та доцільності видатків державних коштів, валютних та кредитно-фінансових ресурсів;

- контроль за фінансуванням загальнодержавних програм за галузями, що утримуються за рахунок *Спеціального бюджетного фонду України*;

- контроль за дотриманням законності щодо надання Україною позик і економічної

допомоги іноземним державам, міжнародним організаціям, передбачених у **Спеціальному бюджетному фонді України;**

- контроль за законністю та своєчасністю руху коштів бюджетів місцевих рад, **Спеціального бюджетного фонду України** та коштів позабюджетних фондів в установах Національного банку України та уповноважених банках;

- аналіз встановлених відхилень від показників Державного бюджету України та підготовка пропозицій про їх усунення, а також про удосконалення бюджетного процесу в цілому;

- регулярне інформування Народної Ради України, її комітетів про хід виконання Державного бюджету України та стан погашення внутрішнього і зовнішнього боргу України, про результати здійснення інших контрольних функцій;

- виконання інших завдань, передбачених для Рахункової палати України, законом України.

Рахункова палата України в **Спеціальному бюджетному фонді України передбачає**, не більше **двох** відсотків від бюджетних надходжень **органів місцевого самоврядування** на утримання Слідчого комітету України та судової системи України згідно закону.

РОЗДІЛ VIII НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

Стаття 119.

Грошовою одиницею України є гривня.

Забезпечення стабільності грошової одиниці є основною функцією центрального банку держави - Національного банку України.

Стаття 120.

Національний банк України є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України та законом України «Про національний банк України».

Голова Національного банку України призначається на посаду Народною Радою України за поданням Президента України **строком на п'ять років**.

Одна й та сама особа може бути Головою Національного банку України тільки один раз.

Апарат та структурні підрозділи Національного банку України утримуються за рахунок коштів **Спеціального бюджетного фонду України**.

Структуру і штатний розпис апарату та структурних підрозділів Національного банку України затверджує Народна Рада України за поданням Президента України.

Стаття 121.

В структурі Національного банку України діє Рада Національного банку України основним завданням якої є розроблення основних засад грошово-кредитної політики та здійснення контролю за проведенням грошово-кредитної політики України.

Правовий статус Ради Національного банку України, його завдання, функції, повноваження і принципи організації визначаються цією Конституцією та законом України «Про національний банк України».

До складу Ради Національного банку України входять члени Ради Національного банку, що обрані Народною Радою України та призначені Президентом України.

Голова Національного банку входить до складу Ради Національного банку за посадою.

Кількісний склад членів Ради Національного банку України становить – **двадцять шість** членів Ради Національного банку України.

Кандидатури осіб для обрання та призначення членами Ради Національного банку проходять обговорення на спеціальних відкритих засіданнях обласних рад, які вносять свої рекомендації як Народній Раді України так і Президенту України.

Президент України призначає **тринадцять** членів Ради Національного банку шляхом видання відповідного указу.

Народна Рада України призначає **тринадцять** членів Ради Національного банку шляхом прийняття відповідної постанови.

Строк повноважень членів Ради Національного банку – **п'ять років**.

Одна й та сама особа може бути членом Ради Національного банку України тільки один раз.

РОЗДІЛ ІХ

УПОВНОВАЖЕНИЙ НАРОДНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Стаття 122.

Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції на постійній основі здійснює Уповноважений Народної Ради України з прав людини згідно закону.

Уповноважений Народної Ради України з прав людини обирається і звільняється з посади Народною Радою України за поданням голови Народної Ради України або не менше однієї четвертої народних депутатів України від конституційного складу Народної Ради України таємним голосуванням шляхом подання бюлетенів.

Уповноваженим Народної Ради України з прав людини має бути призначено українця - громадянина України, який на день обрання досягнув 40 років, вільно володіє українською мовою, має високі моральні якості, досвід правозахисної діяльності та протягом останніх **тридцяти** років проживає в Україні.

Структура, штатний розпис, чисельність працівників структурних підрозділів Уповноваженого Народної Ради України, а також кошторис затверджуються Народною Радою України за поданням Рахункової палати України.

Уповноважений Народної Ради України з прав людини утримуються за рахунок коштів **Спеціального бюджетного фонду України**.

Стаття 123.

Будь-який громадянин України, чиї основні права були порушені, може подати скаргу до Уповноваженого Народної Ради України з прав людини.

Уповноважений Народної Ради України з прав людини зобов'язаний передавати справи про порушення прав людини в слідчий комітет, а також сприяти у захисті прав заявника.

РОЗДІЛ X ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ

Стаття 124.

Президент України є главою держави і виступає від її імені.

Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

Президент України несе відповідальність за діяльність вищого органу виконавчої влади – Адміністрацію Президента України.

Права Президента України є обмеженими.

Стаття 125.

Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком **на три роки**.

Президентом України може бути обраний громадянин України, який за своїм етнічним походженням є виключно **українець (українка)**, **досяг сорока років**, має право голосу, постійно проживає в Україні протягом **тридцяти п'яти** останніх перед днем виборів років та бездоганно володіє державною мовою.

Одна й та сама особа не може бути Президентом України більше ніж два строки підряд.

Президент України не може мати іншого представницького мандата, обіймати посаду в органах державної влади або в об'єднаннях громадян, а також займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю чи входити до складу керівного органу або наглядової ради підприємства, що має на меті одержання прибутку.

Чергові вибори Президента України проводяться в останню неділю березня **третього** року повноважень Президента України.

У разі дострокового припинення повноважень Президента України вибори Президента України проводяться в період шістдесяти днів з дня припинення повноважень.

Порядок проведення виборів Президента України встановлюється законом.

Стаття 126.

Новообраний Президент України вступає на посаду не пізніше ніж через тридцять днів після офіційного оголошення результатів виборів, з моменту складання присяги народом України на урочистому засіданні Народної Ради України.

Приведення Президента України до присяги здійснює Голова Конституційного Суду України.

Складання присяги здійснюється покладанням лівої руки на Конституцію України, а правої руки на серце.

Президент України складає таку присягу:

«Я, *(ім'я та прізвище)*, волею Української нації – всього українського народу обраний Президентом України, заступаючи на цей високий пост, урочисто присягаю на його вірність та вірність Україні. Зобов'язуюсь усіма своїми справами боронити суверенітет і незалежність України, дбати про благо Вітчизни і добробут Українського народу, обстоювати права і свободи громадян, додержуватися

Конституції України і законів України, виконувати свої обов'язки в інтересах усіх громадян України, підносити авторитет України у світі».

Президент України, обраний на позачергових виборах, складає присягу у п'ятиденний строк після офіційного оголошення результатів виборів.

Стаття 127.

Президент України користується правом недоторканності на час виконання повноважень згідно закону.

За посягання на честь і гідність Президента України винні особи притягаються до відповідальності на підставі закону.

Звання Президента України охороняється законом і зберігається за ним довічно, якщо тільки Президент України не був усунений з поста в порядку недовіри на всеукраїнському народному Віче «Майдан», імпичменту, або притягнений до кримінальної відповідальності.

Стаття 128.

Президент України:

1) забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави;

2) звертається з посланнями до народу України та із щорічними і позачерговими посланнями до Народної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України;

3) представляє Україну в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України;

4) приймає рішення про визнання іноземних держав;

5) призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав;

6) проголошує Всеукраїнський референдум за народною ініціативою;

7) призначає позачергові вибори до Народної Ради України у строки, встановлені цією Конституцією;

8) припиняє повноваження Народної Ради України, якщо протягом тридцяти днів однієї чергової сесії пленарні засідання не можуть розпочатися;

9) **призначає Віце-президента України;** припиняє його повноваження та приймає рішення про його відставку;

10) призначає за поданням Віце-президента України членів адміністрації Президента України, керівників інших центральних органів виконавчої влади, а також голів місцевих державних адміністрацій та припиняє їхні повноваження на цих посадах;

10) несе відповідальність за діяльність Адміністрації Президента України;

11) призначає половину складу Ради Національного банку України;

12) призначає половину складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;

13) призначає на посади та звільняє з посад за згодою Народної Ради України Голову Антимонопольного комітету України, Голову Фонду державного майна України, Голову Державного комітету телебачення і радіомовлення України;

14) утворює, реорганізовує та ліквідує за поданням Віце-президента України

міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, діючи в межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади;

15) скасовує акти Адміністрації Президента України;

16) є **Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України**; призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань; здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави;

17) очолює Раду національної безпеки і оборони України;

18) вносить до Народної Ради України подання про оголошення стану війни та приймає рішення про використання Збройних Сил України у разі збройної агресії проти України;

19) приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України;

20) приймає у разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошує у разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації - з наступним затвердженням цих рішень Народною Радою України;

21) присвоює вищі військові звання, вищі дипломатичні ранги та інші вищі спеціальні звання і класні чини;

22) нагороджує державними нагородами; встановлює президентські відзнаки та нагороджує ними;

23) приймає рішення про прийняття до громадянства України та припинення громадянства України, про надання притулку в Україні;

24) здійснює помилування;

25) створює у межах коштів, передбачених у **Спеціальному бюджетному фонді України**, для здійснення своїх повноважень консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби;

26) здійснює інші повноваження, визначені Конституцією України.

Президент України входить із поданням до Народної Ради України про передбачення і затвердження в **Спеціальному бюджетному фонді України**, коштів на утримання **Служби Президента України**.

Президент України не може передавати свої повноваження іншим особам або органам.

Президент України на основі та на виконання Конституції і законів України приймає рішення у вигляді **указу і розпорядження**, які є обов'язковими до виконання на території України.

Стаття 129.

Президент України виконує свої повноваження до вступу на посаду новообраного Президента України.

Повноваження Президента України припиняються достроково у разі:

1) відставки;

2) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;

3) усунення з посади в порядку імпічменту;

- 4) недовіри на Всеукраїнському народному Віче «Майдан»;
- 5) відставки всього складу Адміністрації Президента України;
- 6) смерті.

Стаття 130.

Відставка Президента України набуває чинності з моменту проголошення ним особисто заяви про відставку на засіданні Народної Ради України.

Стаття 131.

Неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я має бути встановлена на засіданні Народної Ради України і підтверджена рішенням, прийнятим більшістю від її конституційного складу на підставі письмового подання Комітету Народної Ради України з питань охорони здоров'я і медичного висновку Міністерства охорони здоров'я.

Стаття 132.

Президент України може бути усунений з посади Народною Радою України в порядку імпічменту у разі вчинення ним державної зради або іншого злочину.

Питання про усунення Президента України з посади в порядку імпічменту ініціюється більшістю від конституційного складу Народної Ради України.

Для проведення розслідування Народна Рада України створює тимчасову слідчу комісію, до складу якої включаються спеціальний прокурор юстиції і спеціальні слідчі Слідчого комітету.

Висновки і пропозиції тимчасової слідчої комісії розглядаються на засіданні Народної Ради України.

За наявності підстав Народна Рада України більшістю від її конституційного складу приймає рішення про звинувачення Президента України.

Рішення про усунення Президента України з посади в порядку імпічменту приймається Народною Радою України не менш як двома третинами від її конституційного складу після перевірки справи Конституційним Судом України і отримання його висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування справи та про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину.

Стаття 133.

У разі дострокового припинення повноважень Президента України відповідно до статей 129-132 цієї Конституції виконання обов'язків Президента України, на період до обрання і вступу на пост нового Президента України, покладається на Голову Народної Ради України.

Голова Народної Ради України в період виконання ним обов'язків Президента України не може здійснювати повноваження, передбачені пунктами 2, 6-8, 10-13, 22, 24, 25, 27, 28 статті 128 Конституції України.

Стаття 134.

Рада національної безпеки і оборони України є координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові України.

Рада національної безпеки і оборони України координує і контролює діяльність

органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони.

Головою Ради національної безпеки і оборони України є Президент України.

Персональний склад Ради національної безпеки і оборони України формує Президент України.

До складу Ради національної безпеки і оборони України за посадою входять Голова Народної Ради України, Голова Комітету Народної Ради України з питань національної безпеки і оборони, Віце-президент України, Міністр оборони України, Голова Служби безпеки України, Голова дружин українського народу, Міністр закордонних справ України.

Рішення Ради національної безпеки і оборони України вводяться в дію указами Президента України.

Компетенція, функції та штатна чисельність апарату Ради національної безпеки і оборони України визначаються законом.

Рада національної безпеки і оборони України *утримується за рахунок коштів передбачених у Спеціальному бюджетному фонді України.*

РОЗДІЛ XI АДМІНІСТРАЦІЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 135.

Адміністрація Президента України є вищим органом у системі органів виконавчої влади.

Адміністрація Президента України відповідальна перед Президентом України.

Адміністрація Президента України у своїй діяльності керується Конституцією, законами України і юридичними актами Президента України.

Роботою Адміністрації Президента України керує Віце-президент України.

Стаття 136.

Віце-президент України призначається на посаду Президентом України.

Персональний склад Адміністрації Президента України призначається Президентом України за поданням Віце-президента України.

Віце-президент України керує роботою Адміністрації Президента України.

Віце-президент України входить із поданням до Президента України про утворення, реорганізацію та ліквідацію міністерств, комітетів, департаментів інших центральних органів виконавчої влади, в межах коштів, передбачених у *Спеціальному бюджетному фонді України* на утримання Адміністрації Президента України.

Стаття 137.

Адміністрація Президента України складає повноваження перед новообраним Президентом України.

Віце-президент України, інші керівники адміністрації Президента України мають право заявити Президентові України про свою відставку.

Відставка Віце-президента України має наслідком відставку всього складу Адміністрації Президента України та Президента України.

Стаття 138.

Основним завданням Адміністрації Президента України є організаційне, правове, консультативне, інформаційно-аналітичне, матеріально-технічне, та інше обслуговування і забезпечення діяльності Президента України та органів місцевого самоврядування.

Адміністрація Президента України:

- 1) забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, юридичних актів Президента України;
- 2) вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина;
- 3) забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики, а також продовольчої безпеки громадян України;
- 4) забезпечує проведення політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування;
- 5) розробляє і здійснює загальнодержавні програми військового, економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України;
- 6) забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності;
- 7) здійснює управління об'єктами державної власності відповідно до закону;
- 8) спільно із Рахунковою палатою України подає на затвердження узагальнений (зведений) проект закону про Державний бюджет України до Народної Раді України;
- 9) здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, боротьби зі злочинністю;
- 10) організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи;
- 11) спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади;
- 12) виконує інші функції, визначені Конституцією, законами України та юридичними актами Президента України.

Стаття 139.

Адміністрація Президента України в межах своєї компетенції приймає рішення у вигляді постанов, наказів і розпоряджень, які є обов'язковими до виконання на території України.

Акти Адміністрації Президента України підписує Віце-президент України.

Нормативно-правові акти Адміністрації Президента України, міністерств, комітетів, відомств та інших центральних органів виконавчої влади підлягають реєстрації в порядку, встановленому законом.

Стаття 140.

Виконавчу владу в областях і районах, місті Києві здійснюють місцеві державні адміністрації.

Особливості здійснення виконавчої влади у містах Києві визначаються окремими законами України.

Склад місцевих державних адміністрацій формують голови місцевих державних адміністрацій в межах коштів передбачених у *Спеціальному бюджетному фонді України*.

Голови місцевих державних адміністрацій призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом України за поданням Віце-президента України.

Голови місцевих державних адміністрацій при здійсненні своїх повноважень відповідальні перед Президентом України і Віце-президентом України.

Місцеві державні адміністрації підзвітні і підконтрольні Адміністрації Президента України.

Стаття 141.

Місцеві державні адміністрації на відповідній території контролюють та забезпечують:

1) додержання прав і свобод людини і громадянина органами місцевого самоврядування;

2) виконання Конституції та законів України, актів Президента України, Адміністрації Президента України, інших органів виконавчої влади;

3) виконання програм, що фінансуються із *Спеціального бюджетного фонду України*;

4) взаємодію з органами місцевого самоврядування;

Стаття 142.

Працівники Адміністрації Президента України, центральних та місцевих органів виконавчої влади не мають права сумішати свою службову діяльність з іншою роботою, крім викладацької, наукової та творчої у позаробочий час, входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства, що має на меті одержання прибутку.

Організація, повноваження і порядок діяльності Адміністрації Президента України, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади визначаються Конституцією України і законами України.

РОЗДІЛ XII ЦЕНТРАЛЬНА ВИБОРЧА КОМІСІЯ УКРАЇНИ

Стаття 143.

Центральна виборча комісія України є постійно діючим колегіальним державним органом, який діє на підставі Конституції України, Закону України «Про центральну виборчу комісію» та інших законів України і наділений повноваженнями щодо організації підготовки і проведення виборів депутатів Народної Ради України, Президента України, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, Всеукраїнського і місцевих референдумів в порядку та в межах, встановлених законами України.

Центральна виборча комісія України очолює систему виборчих комісій та комісій з референдуму, які утворюються для організації підготовки та проведення виборів депутатів Народної Ради України, Президента України, Всеукраїнського референдуму.

Центральна виборча комісія України здійснює контроль за діяльністю та консультативно-методичне забезпечення виборчих комісій, які утворюються для організації підготовки та проведення виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, та комісій з місцевих референдумів.

Стаття 144.

Народна Рада України призначає на посаду та припиняє повноваження членів Центральної виборчої комісії України за поданням обласних та міста Києва рад.

До складу Центральної виборчої комісії **входять 27 членів**, по одному, від кожної області та міста Києва.

Кожна обласна та міста Києва рада рекомендує Народній Раді України не більше **п'яти** кандидатур на посаду члена Центральної виборчої комісії.

Відповідний комітет Народної Ради України після попереднього обговорення кандидатур на посаду члена Центральної виборчої комісії України, подає їх на затвердження Народній Раді України.

Із числа членів Центральної виборчої комісії України обираються Голова, два заступники Голови Комісії та секретар Центральної виборчої комісії України.

Голова, заступники Голови, секретар, а також не менше **тринадцяти** інших членів Центральної виборчої комісії повинні мати вищу юридичну освіту.

Центральна виборча комісія працює на постійній основі та фінансується із **Спеціального бюджетного фонду України**.

Строк повноважень члена Комісії - 5 років.

Стаття 145.

Голова Центральної виборчої комісії України обирається на спеціальному пленарному засіданні Центральної виборчої комісії України зі складу її членів лише на один однорічний строк таємним голосуванням шляхом подання бюлетенів з будь-яким числом кандидатур, запропонованих членами Центральної виборчої комісії.

Головою Центральної виборчої комісії вважається обраний кандидат, за якого проголосувало більше половини конституційного складу членів Центральної виборчої комісії.

Заступники Голови та секретар Центральної виборчої комісії України обираються за пропозицією Голови Центральної виборчої комісії України лише на один однорічний строк.

РОЗДІЛ XIII МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Стаття 146.

Первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є - територіальна громада села, селища, міста.

Місцеве самоврядування означає право і спроможність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – здійснювати регулювання і управління *всіма суспільними справами, в інтересах територіальної громади*.

Органи місцевого самоврядування відповідно до норм цієї Конституції та закону **самостійно розробляють, затверджують** і виконують бюджет сільської, селищної, міської ради, який є складовою єдиного (зведеного) Державного бюджету України на наступний рік.

Добровільне об'єднання територіальних громад та вихід із його складу відбувається за рішенням місцевих референдумів відповідних територіальних громад сіл, селищ, міст згідно закону.

Особливості здійснення місцевого самоврядування в місті Києві визначаються

окремим законом України.

Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, збори, віче чи місцеві референдуми.

Повноваження, якими наділяються органи місцевого самоврядування, є власними та делегованими згідно закону.

Органи місцевого самоврядування, через територіальні громади в межах цієї Конституції та відповідного закону мають повне право, вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене із сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручене жодному іншому органу.

До органів місцевого самоврядування належать, органи самоорганізації населення - представницькі органи, що створюються жителями, **які на законних підставах** проживають на території села, селища, міста, для вирішення завдань, передбачених законом.

Органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи зобов'язані забезпечити верховенство Конституції та законів України на відповідній адміністративно-територіальній одиниці.

За не виконання Конституції України та законів України спрямованих на розвиток Української держави та її громадян в різних галузях державного господарства, а також не дотримання основних прав і свобод людини і громадянина, посадові та службові особи органів місцевого самоврядування і органів самоорганізації населення несуть відповідальність згідно закону.

Стаття 147.

Місцевий бюджет села, селища, міста повинен враховувати план формування та використання фінансових ресурсів згідно закону.

Місцевий бюджет ґрунтується на принципах:

- 1) єдності бюджетної системи України;
- 2) самостійності і повноти;
- 3) обґрунтованості, ефективності та результативності;
- 4) цільового використання бюджетних коштів;
- 5) справедливості і неупередженості;
- 6) публічності та прозорості.
- 7) контрольності та відповідальності.

Стаття 148.

Органи місцевого самоврядування (сільські, селищні, міські ради) зобов'язані щомісячно здійснювати відрахування до **Спеціального бюджетного фонду України** не **більше як десять відсотків** бюджетних надходжень.

З врахуванням умов географічного розташування місцевий бюджет повинен враховувати та забезпечувати фінансування на утримання всієї інфраструктури зокрема забезпечити:

- фінансування і виконання завдань охорони здоров'я громадян України;
- фінансування і виплата пенсійного забезпечення;
- фінансування і гарантії щодо захисту прав громадян на працю та реалізації їхніх прав на соціальний захист від безробіття;

- фінансування і виконання завдань пов'язаних з охороною дитинства;
  - фінансування і виконання завдань по безпечності та якістю харчових продуктів;
  - фінансування і виконання завдань по забезпеченню населення якісною та безпечною для здоров'я людини питною водою;
  - фінансування і виконання завдань раціональне використання природних ресурсів та екології;
  - фінансування і виконання завдань охороною навколишнього природного середовища;
  - фінансування і виконання завдань соціальної політики та зайнятості населення;
  - фінансування і виконання завдань щодо збереження земельних та водних ресурсів України;
  - фінансування і виконання завдань щодо збереження лісових ресурсів України;
  - фінансування і виконання завдань щодо збереження рибного господарства України;
  - фінансування і виконання завдань щодо збереження сільського господарства України;
  - фінансування і виконання завдань щодо утримання та розвитку закладів освіти, культури, кіно, театрів, спорту, медицини, військової підготовки тощо;
  - фінансування і виконання завдань щодо енергоефективності та енергозбереження України;
  - фінансування і виконання завдань щодо розвитку туризму та курортів;
  - фінансування і виконання завдань щодо розвитку автомобільних доріг (будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання), крім доріг загальнодержавного значення України;
  - створення безпечних і комфортних умов для учасників дорожнього руху;
  - фінансування і виконання завдань щодо розвитку молоді та спорту України;
  - фінансування і виконання завдань щодо утримання санітарно-епідеміологічної служби;
  - фінансування і виконання завдань щодо утримання служби з лікарських засобів;
  - фінансування і виконання завдань пов'язаних із відходами;
- Місцеві органи влади забезпечують фінансування і виконання завдань щодо утримання всіх інших галузей народного господарства, структури управлінського апарату тощо, крім тих, що фінансуються із **Спеціального бюджетного фонду України**.

Стаття 149.

Органи місцевого самоврядування безпосередньо управляють майном, що є в комунальній власності;

- затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання;
- додатково встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону;
- забезпечують проведення місцевих референдумів та реалізацію їх результатів;
- утворюють, реорганізують та ліквідовують комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснюють контроль за їх діяльністю;
- вирішують всі інші питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції.

Стаття 150.

Виконавчий апарат районних та обласних рад утримуються за рахунок *Спеціального бюджетного фонду України*, який формується в межах, не більше *двох відсотків*, для районних рад і не *більше трьох відсотків*, для *обласних рад*, бюджетних надходжень від кожної сільської, селищної, міської ради відповідного району і області.

Виконавчий апарат районних та обласних рад утворюється відповідною радою. Його структура, чисельність, визначається відповідно до рекомендованих типових штатів, затверджених Адміністрацією Президента України, в залежності від доцільності їх створення та загальної чисельності відповідної області.

Районні та обласні ради здійснюють свої повноваження згідно закону.

Контроль за відрахуванням відповідних відсотків до районних і *обласних рад здійснює Рахункова палата України*.

Стаття 151.

До складу сільської, селищної, міської, районної, обласної ради входять депутати, які обираються жителями села, селища, міста, району, області на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування згідно закону за *мажоритарною системою виборів*.

Строк повноважень сільської, селищної, міської, районної, обласної ради, депутати якої обрані на чергових виборах, становить *один рік*.

Припинення повноважень сільської, селищної, міської, районної, обласної ради має наслідком припинення повноважень депутатів відповідної ради.

Територіальні громади на основі загального, рівного, прямого виборчого права обирають шляхом таємного голосування відповідно сільського, селищного, міського голову, який очолює виконавчий орган ради (виконавчий комітет) та головує на її засіданнях.

Строк повноважень сільського, селищного, міського голови, обраного на чергових виборах, становить *один рік*.

Чергові вибори сільських, селищних, міських, районних, обласних рад, сільських, селищних, міських голів відбуваються в останню неділю жовтня першого року повноважень відповідної ради чи відповідного голови, обраних на чергових виборах.

Статус голів, депутатів і виконавчих органів ради та їхні повноваження, порядок утворення, реорганізації, ліквідації визначаються законом.

Голови районних та обласних рад обираються відповідною радою і очолюють виконавчий апарат ради.

Стаття 152.

Матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, бюджеті та інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст згідно Конституції України та закону.

Територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби.

Об'єкти спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад, зокрема: спорту, культури, медицини, театри, кіно, а такою структура апарату

зазначених органів утримуються за рахунок бюджетних надходжень до *Спеціального бюджетного фонду України*.

Органи місцевого самоврядування з питань здійснення ними повноважень органів виконавчої влади підконтрольні відповідним органам виконавчої влади Адміністрації Президента України *виключно в частині виконання Загальнодержавних програм та делегованих повноважень*.

Стаття 153.

Органи місцевого самоврядування їх посадові та службові особи несуть відповідальність за не виконання вимог передбачених цією Конституцією та законом України *«Про місцеве самоврядування в Україні»*.

Стаття 154.

Органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, у вигляді – рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території.

Рішення органів місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності Конституції чи законам України зупиняються у встановленому законом порядку з одночасним зверненням до суду.

Стаття 155.

Права місцевого самоврядування захищаються в судовому порядку.

Стаття 156.

Інші питання організації місцевого самоврядування, формування, діяльності та відповідальності органів місцевого самоврядування визначаються законом.

РОЗДІЛ XIV ЮСТИЦІЯ УКРАЇНИ

Стаття 157.

Юстиція України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної правової політики України.

Юстиція України, як державний орган виконавчої влади не має права сприяння утворенню будь яких громадських об'єднань чи політичних партій.

Діяльність Юстиції України визначається цією Конституцією та законом.

Стаття 158.

Юстицію України очолює міністр юстиції України, який обирається на посаду за поданням Президента України Народною Радою України.

Повноваження міністра юстиції України припиняються достроково у разі:

- 1) відставки;
- 2) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 3) порушення присяги;
- 4) припинення громадянства України;
- 5) визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;

5) смерті.

Народна Рада України може, *двома третинами* голосів, висловити недовіру міністру юстиції України, що має наслідком його негайного звільнення з посади.

Строк повноважень міністра юстиції України – *п'ять* років.

Стаття 159.

В структурі Юстиції діє Генеральний прокурор України та підлеглі йому прокурори областей.

Основною функцією Генерального прокурора України є:

1) підтримання державного обвинувачення в суді;

2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, виключно визначених законом;

3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;

4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Військові прокуратури діють в складі апарату Генерального прокурора України.

Створення, реорганізація та ліквідація військових прокуратур, визначення їх статусу, компетенції, структури і штатів здійснюються колегією міністерства Юстиції України за поданням Генерального прокурора України.

Структура і штатна чисельність апарату Генерального прокурора України затверджується Народною Радою України за спільним поданням Міністра юстиції України та Рахункової палати України.

Генеральний прокурор України призначається на посаду Народною Радою України за поданням профільного комітету Народної Ради України та міністра юстиції України.

Генеральний прокурор України здійснює свою діяльність на підставі положення затвердженого міністерством юстиції України, узгодженого із Інститутом законодавства Народної Ради України.

Строк повноважень Генерального прокурора України *чотири* роки.

Народна Рада України може, двома третинами голосів, висловити недовіру Генеральному прокуророві України, що має наслідком його відставку та відставку міністра юстиції України.

РОЗДІЛ XV СЛІДЧИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

Стаття 160.

Слідчий комітет України становить єдину систему, на який покладаються здійснення досудового розслідування з метою забезпечення всебічного, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність.

Організація і порядок діяльності органів Слідчого комітету України визначаються законом.

Фінансування Слідчого комітету України забезпечується із *Спеціального бюджетного фонду України*.

Стаття 161.

Діяльність слідчого комітету України ґрунтується на засадах:

- 1) верховенства права та визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки - найвищою соціальною цінністю;
- 2) законності, чесності, справедливості, всебічності, неупередженості та об'єктивності;
- 3) територіальності;
- 4) незалежності, що передбачає існування гарантій від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу на працівників слідчого комітету щодо прийняття ними рішень при виконанні службових обов'язків;
- 5) політичної нейтральності;
- 6) прозорості діяльності, що забезпечується відкритим і конкурсним зайняттям посади слідчого, вільним доступом до інформації довідкового характеру, наданням на запити інформації, якщо законом не встановлено обмежень щодо її надання;
- 7) неухильного дотримання вимог професійної етики та поведінки.

Стаття 162.

Слідчий комітет України очолює Голова слідчого комітету України, який обирається на посаду за поданням відповідного Комітету Народної Ради України Народною Радою України.

Голова слідчого комітету України звільняється з посади за рішенням Народної Ради України в останній день своїх повноважень з дотримання вимог трудового законодавства.

Повноваження Голови слідчого комітету України припиняються достроково у разі:

- 1) відставки;
- 2) порушення присяги;
- 3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 4) припинення громадянства України;
- 5) визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;
- 6) смерті.

Народна Рада України, не менш як двома третинами голосів, може висловити недовіру Голові слідчого комітету України, що має наслідком його негайного звільнення з посади.

Строк повноважень Голови слідчого комітету України – *п'ять років*.

Стаття 163.

Голови слідчих управлінь областей та м. Києва обираються на посаду відповідними радами за поданням Голови слідчого комітету України.

У разі потреби Народна Рада України, обласні та Київська міська ради можуть створити тимчасову слідчу комісію з питань перевірки скарг громадян щодо діяльності посадових та службових осіб Слідчого комітету України та його управлінь.

Тимчасові слідчі комісії створюються Народною Радою України, відповідними обласними та Київською міською радами за поданням відповідного комітету Народної Ради України, комісій обласних та Київської міської рад.

Функції та повноваження Тимчасових слідчих комісій визначається законом.

Стаття 164.

Забезпечення фінансування та належні умови для функціонування Слідчого комітету України здійснюється із **Спеціального бюджетного фонду України**, що передбачені у єдиному (зведеному) Державному бюджеті України.

Забезпечення функціонування Слідчого комітету України здійснює **Центральний апарат Слідчого комітету України** та підпорядковані йому структурні підрозділи згідно закону.

У єдиному (зведеному) Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання Слідчого комітету, слідчих та забезпечення їх та членів їхніх сімей житлом і автотранспортом на їх вибір.

Не забезпечення слідчого житлом, автотранспортом або невчасна виплата заробітної плати тягне за собою карану відповідальність згідно закону.

РОЗДІЛ XVI ДРУЖИНИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Стаття 165.

Дружини Української нації - орган виконавчої влади, що складає єдину систему та діє в межах повноважень визначених законом.

Діяльність Дружин Української Нації є публічною.

Дружини Української нації виконують адміністративні, дізнавальні, профілактичні, оперативно-розшукові, кримінально-процесуальні, виконавчі та охоронні (на договірних засадах) функції згідно закону.

Дружини Української нації - утворюється адміністрацією Президента України, та органами місцевого самоврядування і **утримуються за рахунок коштів місцевого бюджету та Спеціального бюджетного фонду України**.

Голова Дружин Української Нації призначається на посаду Президентом України **строком на три роки**.

В єдиній державній системі Дружин Української Нації знаходяться підрозділи: кримінальної міліції, транспортної міліції та внутрішньої безпеки, діяльність яких визначається законом.

До єдиної державної системи Дружин Української Нації входять структурні підрозділи місцевих Дружин Української Нації, громадської безпеки, безпеки правил дорожнього руху та внутрішньої безпеки, діяльність яких визначена законом.

Стаття 166.

Основними **обов'язками** Дружин Української Нації є виконання вимог **ст. 3 Конституції України**, а також захист життя, здоров'я, прав і свобод громадян, власності, природного середовища, інтересів територіальних громад і держави від протиправних посягань.

Діяльність Дружин Української Нації будується на принципах законності, гуманізму, поваги до громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, взаємодії з трудовими колективами, громадськими організаціями згідно закону.

Порушення принципів карається законом.

Працівники Дружин Української Нації мають право носіння вогнепальної зброї згідно закону.

Стаття 167.

В системі Дружин Української Нації не допускається діяльність політичних партій, рухів та інших громадських об'єднань, що мають політичну мету. При виконанні службових обов'язків працівники Дружин Української Нації незалежні від впливу будь-яких політичних, громадських об'єднань.

Для забезпечення громадського порядку на об'єктах і територіях, які мають особливе народногосподарське значення або постраждали від стихійного лиха, екологічного забруднення, катастрофи, адміністрація Президента України та органи місцевого самоврядування можуть створювати тимчасові спеціальні підрозділи цивільної оборони згідно закону.

Стаття 168.

Цивільна оборона України - це спеціалізовані дружини, формування та утворення яких здійснюється обласними та Київською міською радами і утримуються за рахунок коштів *Спеціального бюджетного фонду України*. Діяльність цивільної оборони здійснюється згідно закону.

Створення будь-яких інших спеціалізованих підрозділів в системі Дружин Української Нації – забороняється.

РОЗДІЛ XVII СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Стаття 169.

Служба безпеки України – діє як правоохоронний орган та військове формування спеціального призначення, що забезпечує державну безпеку України згідно закону.

Стаття 170.

Служба безпеки України забезпечує захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечує охорону державної таємниці.

Служба безпеки України здійснює попередження, дізнання, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління і економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України.

Стаття 171.

Голова Служби безпеки України призначається Народною Радою України за поданням Президента України.

Служба безпеки України утримуються за рахунок коштів Спеціального бюджетного фонду України.

В структурі Служби безпеки України можуть створюватися відповідні спецпідрозділ, що діють згідно закону і утримуються за рахунок коштів *Спеціального бюджетного фонду України*.

Стаття 172.

Служба безпеки України співпрацює з органами місцевого самоврядування, територіальними громадами та громадянами згідно закону.

Постійний контроль за діяльністю Служби безпеки України, дотриманням нею законодавства здійснюється відповідним Комітетом Народної Ради України та спеціальним прокурором згідно закону.

РОЗДІЛ XVIII СУДОВА ВЛАДА

Стаття 173.

Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.

Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції.

Громадяни України безпосередньо беруть участь у розгляді *кримінальних* справ через *суд присяжних* згідно закону.

Судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України.

Стаття 174.

Система судів загальної юрисдикції в Україні будується за принципами територіальності.

Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України в структурі якого діють судові палати Верховного Суду України з розгляду цивільних, кримінальних, господарських та адміністративних справ.

Відповідно до закону здійснюють свою діяльність апеляційні суди в структурі яких діють судові колегії з розгляду цивільних, кримінальних, господарських та адміністративних справ.

Згідно із законом діють місцеві спеціалізовані суди.

Місцеві суди спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських та адміністративних справ.

Створення надзвичайних та особливих судів не допускається.

Стаття 175.

Суди загальної юрисдикції з розгляду цивільних, кримінальних, господарських та адміністративних справ утворюються і ліквідовуються Народною Радою України за поданням Міністра юстиції України на підставі узгодженої, щодо кількісного складу суддів районного, районного в місті та міського суду за пропозицією районної, районної в місті, міської ради.

Судові *колегії апеляційних* судів загальної юрисдикції з розгляду цивільних, кримінальних, господарських та адміністративних справ утворюються і ліквідовуються Народною Радою України за поданням Міністерства юстиції України.

Судові палати Верховного Суду України з розгляду цивільних, кримінальних,

господарських та адміністративних справ утворюються і ліквідовуються Народною Радою України за спільним поданням Міністра юстиції України та відповідного профільного Комітету Народної Ради України.

Стаття 176.

Кількісний склад місцевих судів **загальної юрисдикції** встановлюється Народною Радою України *за спільним поданням* Міністерства юстиції України та районних, районних в місті та міських рад .

Кількісний склад судових колегій **апеляційних судів загальної юрисдикції**, встановлюється Народною Радою України за спільним поданням Міністра юстиції України та відповідних обласних рад.

Кількісний склад судових палат Верховного Суду України встановлюється Народною Радою України за спільним поданням Міністра юстиції України та голови Верховного Суду України.

Судді Верховного Суду України, судді апеляційних та місцевих судів загальної юрисдикції, можуть мати від одного до п'яти помічників, правовий статус і умови діяльності яких визначаються законом.

Всі судді судів України обирається Народною Радою України безстроково.

Стаття 177.

Незалежність і недоторканість суддів гарантуються Конституцією і законам України.

Вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється.

Суддя не може бути без згоди Народної Ради України затриманий чи заарештований до винесення обвинувального вироку судом.

Суддям гарантується недоторканність підчас здійснення ними своїх повноважень.

Обсяг суддівської недоторканності визначається законом.

Судді, всіх судів України, крім суддів Конституційного суду України, займають свої посади до досягнення ними пенсійного віку, при умові, що їх поведінка є бездоганною у постановленні ними рішень.

Суддя звільняється з посади органом, що його обрав у разі:

- 1) скасування рішення, постанови, ухвали чи вироку суду;
- 2) закінчення строку, на який його обрано чи призначено;
- 3) досягнення суддею шістдесяти п'яти років;
- 4) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 5) порушення суддею вимог щодо несумісності;
- 6) порушення суддею присяги;
- 7) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;
- 8) припинення його громадянства;
- 9) визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;
- 10) подання суддею заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням.

Повноваження судді припиняються у разі його смерті.

Держава забезпечує особисту безпеку суддів та їхніх сімей.

Судді не мають права на страйк.

Суддя, який виніс необґрунтоване законом рішення (ухвалу, постанову, рішення, вирок) притягується до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної

відповідальності згідно закону.

Стаття 178.

Правосуддя здійснюють професійні судді.

Судді не можуть належати до політичних партій та профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової та творчої.

Згідно із законом на посаду судді може бути рекомендований громадянин України, не молодший **тридцяти п'яти років**, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи у галузі права не менше **п'яти років**, постійно проживає в Україні не менш як **десять років** та вільно володіє українською мовою.

Додаткові вимоги до окремих категорій суддів щодо стажу, віку та їх професійного рівня встановлюються законом.

Захист професійних інтересів суддів здійснюється в порядку, встановленому законом.

Стаття 179.

Кандидатуру на посаду судді місцевих судів загальної юрисдикції рекомендують, сільські, селищні, міські ради шляхом подання районним, районним в місті і міським радам, які спільно із Міністерством юстиції України подають їх для обрання Народній Раді України.

Кандидатуру на посаду судді апеляційного суду загальної юрисдикції рекомендують районні, районні в місті і міські, обласного підпорядкування, ради шляхом подання відповідним обласним і Київській міській радам, які спільно із Міністерством юстиції України подають їх для обрання Народній Раді України.

Кандидатуру на посаду судді Верховного Суду України рекомендують обласні та Київська міські ради шляхом подання міністерству юстиції України, який спільно із профільним Комітетом Народної Ради України подають їх для обрання Народною Радою України.

Закріплення суддів за судовими палатами та судовими колегіями здійснюються, відповідно головою Верховного Суду України та головами апеляційних судів.

Голова Верховного Суду України, голови апеляційних судів, голови районних, районних в місті, міських місцевих судів обираються відповідними судьями строком на **п'ять** років.

Стаття 180.

Суддя суду звільняється з посади Народною Радою України за поданням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з підстав, передбачених статтею 177 Конституції України.

Стаття 181.

Судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону.

Судочинство провадиться суддею одноособово та колегією суддів.

Основними засадами судочинства є:

- 1) законність;
- 2) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;

- 3) забезпечення доведеності вини;
- 4) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
- 5) підтримання обвинувачення в суді потерпілим (потерпілими);
- 6) забезпечення обвинуваченому права на захист;
- 7) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 8) забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду;
- 9) обов'язковість рішень суду. Законом можуть бути визначені також інші засади судочинства в судах окремих судових юрисдикцій.

За неповагу до суду і судді винні особи притягаються до юридичної відповідальності.

Стаття 182.

В Україні діють кваліфікаційні комісії суддів, областей, міста Києва, а також Вища кваліфікаційна комісія суддів України.

Кваліфікаційні комісії суддів є незалежним органом здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено прийняти рішення стосовно порушень суддями вимог ст. 177 Конституції України.

Система кваліфікаційних комісій суддів, їх склад, порядок формування і повноваження, а також інші питання їх діяльності визначаються відповідним законом.

Строк повноважень кваліфікаційних комісій суддів становить **три** роки.

Забезпечення фінансування та належні умови для функціонування **кваліфікаційних комісій суддів** здійснюється із коштів **Спеціального бюджетного фонду України**, що передбачені у єдиному (зведеному) Державному бюджеті України.

Стаття 183.

Кваліфікаційні комісії суддів загальних судів обираються відповідними обласними та міста Києва радами у складі голови, його заступника і 9 членів, що мають вищу юридичну освіту та стаж роботи за фахом не менше 25 років юристів (адвокатів, юрисконсультів тощо), та двох осіб з науковим ступенем чи званням з правознавства із числа представників наукових установ або навчальних закладів.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України утворюється у складі голови, його заступника і 13 членів комісії. До її складу входять 6 суддів Верховного Суду України, 2 судді Конституційного Суду України 3 особи з вищою юридичною освітою зі стажем роботи не менше 25 років, які обирається Народною Радою України, одна особа з вищою юридичною освітою, що призначається Президентом України, та одна особа з науковим ступенем чи званням з правознавства із числа представників наукових установ або навчальних закладів.

Стаття 184.

Забезпечення фінансування та належні умови для функціонування судів і суддів здійснюється із **Спеціального бюджетного фонду України**, що передбачені у єдиному (зведеному) Державному бюджеті України.

Забезпечення функціонування судів здійснює **Державна судова адміністрація України** згідно закону.

У єдиному (зведеному) Державному бюджеті України окремо визначаються

видатки на утримання судів, суддів та забезпечення їх та членів їхніх сімей житлом і автотранспортом на їх вибір.

Не забезпечення судді житлом, автотранспортом або невчасна виплата заробітної плати тягне за собою карану відповідальність згідно закону.

Стаття 185.

Суддям місцевих судів, апеляційних та Верховного Суду України виплачується посадовий оклад з визначенням коефіцієнту, встановленого законом.

Доплата за вислугу років суддям не виплачується.

Для вирішення питань внутрішньої діяльності судів діє суддівське самоврядування згідно закону.

РОЗДІЛ ХІХ КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

Стаття 186.

Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні.

Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України.

Стаття 187.

Конституційний Суд України складається з *двадцяти шести суддів* Конституційного Суду України.

Кожна обласна рада та міська рада міста Києва рекомендують Народній Раді України для призначення одного суддю Конституційного Суду України.

Народна Рада України зобов'язана призначити рекомендованого суддю, суддею Конституційного Суду України.

Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який на день призначення досяг *сорока п'яти років*, має вищу юридичну освіту і стаж роботи за фахом не менш як *двадцять п'ять років*, проживає в Україні *протягом останніх тридцять років* та вільно володіє українською мовою.

Суддя Конституційного Суду України призначається *на п'ять років без права* бути призначеним на повторний строк.

Голова Конституційного Суду України обирається на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України зі складу суддів Конституційного Суду України шляхом таємного голосування лише на *один однорічний строк*.

Стаття 188.

На суддів Конституційного Суду України поширюються гарантії незалежності та недоторканності, підстави щодо звільнення з посади, передбачені статтею 177 цієї Конституції України, та вимоги щодо несумісності, визначені в частині другій статті 178 цієї Конституції.

Стаття 189.

До повноважень Конституційного Суду України належить:

1) вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність):

- законів та інших правових актів Народної Ради України;
- актів Президента України;
- актів Адміністрації президента України;

Ці питання розглядаються за зверненнями: Президента України; не менш як сорока п'яти народних депутатів України; Верховного Суду України; Інституту законодавства Народної Ради України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

2) офіційне тлумачення Конституції України та законів України;

3) питань, передбачених цією статтею, Конституційний Суд України ухвалює рішення, які є обов'язковими до виконання на території України, остаточними і не можуть бути оскаржені.

Стаття 190.

Конституційний Суд України за зверненням Народної Ради України, Президента України, Адміністрації Президента України або Інституту законодавства дає висновки про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Народної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість.

За зверненням Народної Ради України Конституційний Суд України дає висновок щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпичменту згідно закону.

Стаття 191.

Закони та інші правові акти за рішенням Конституційного Суду України визнаються неконституційними повністю чи в окремій частині, якщо вони не відповідають Конституції України або якщо була порушена встановлена Конституцією України процедура їх розгляду, ухвалення або набрання ними чинності.

Закони, інші правові акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність.

Матеріальна чи моральна шкода, завдана фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними, відшкодовується державою у встановленому законом порядку.

Стаття 192.

Порядок організації і діяльності Конституційного Суду України, процедура розгляду ним справ визначаються законом.

РОЗДІЛ XX ВІЙСЬКО УКРАЇНИ

Стаття 193.

Військо України - це військове формування, на яке відповідно до закону покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальна цілісність і недоторканність.

Військо України забезпечує стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України, у випадках, визначених законом, бере участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом.

В структурі Війська України перебуває прикордонне військо України, що здійснює завдання визначені законом.

У Війську України перебуває альтернативна (невійськова) служба, що діє згідно закону.

У Війську України діє військова служба правопорядку метою якої є вимога дотримання правопорядку та військової дисципліни у війську. Військова служба правопорядку здійснює свою діяльність згідно закону.

Війську України підпорядковані внутрішні війська та відповідні спецпідрозділи, що здійснюють свою діяльність згідно закону.

Діяльність Війська України регулюється відповідними законами та затвердженими законом України статутами Війська України.

Міністр оборони (начальник Генерального штабу) є – головнокомандувачем Війська України, безпосередньо здійснює військове керівництво Військом України та несе відповідальність згідно закону.

Структура Збройних Сил України визначається законом.

Чисельність Збройних Сил України та центрального апарату Міністерства оборони України затверджується Народною Радою України за поданням Президента України.

Стаття 194.

З метою виконання громадянами України військового обов'язку органи місцевого самоврядування спільно із військовою службою правопорядку зобов'язані здійснювати підготовку громадян України до військової служби згідно закону.

Стаття 195.

Соціальний захист військовослужбовців та їх пенсійне забезпечення гарантується Народною Радою України, Президентом України, Адміністрацією Президента України та органами місцевого самоврядування згідно закону.

Не виконання соціальних гарантій чи пенсійного забезпечення визначених законом для військовослужбовців карається згідно закону.

Стаття 196.

Військове майно є загальнодержавним майном української нації. Порядок його утворення та відчуження регулюється законом.

Стаття 197.

Відповідальність за господарську діяльність у Війську України несе міністр

оборони згідно закону.

Кошти, одержані від здійснення господарської діяльності у війську зараховуються до *Спеціального бюджетного фонду України* та використовуються виключно на національну оборону відповідно до закону.

РОЗДІЛ XXI ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ

Стаття 198.

Територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів, з урахування їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

Стаття 199.

Систему адміністративно-територіального устрою України складають: області, райони, міста, райони в містах, селища і села.

До складу України входять: Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кримська, Кіровоградська, Кримська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області та місто Київ.

Місто Київ має спеціальний статус, який визначається законами України.

Стаття 200.

Зміна кордонів сіл, селищ і міст і утворення нових адміністративно-територіальних одиниць в межах однієї і тієї ж області встановлюються законом.

Обласні та Київська міська ради після отримання рішення територіальної громади можуть приймати рішення про утворення на їх території нових адміністративно-територіальних одиниць, а також можуть змінювати їх межі та назви, які в обов'язковому порядку затверджуються Народною Радою України.

РОЗДІЛ XXII ПОДАТКИ І ДОХОДИ

Стаття 201.

В Україні діють єдині податки та збори, що встановлюються органами місцевого самоврядування (села, селища, міста) згідно закону.

Встановлені органами місцевого самоврядування податки і збори є обов'язковими до сплати на відповідній адміністративно-територіальній одиниці (села, селища, міста).

Юридичні особи, що відносяться до відповідних видів суб'єктів господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності сплачують податки, які визначені законом.

Органи місцевого самоврядування, крім встановлених податків в податковому кодексі України, в залежності від умов розташування територіальних громад вправі

запроваджувати інші податки дозвіл на які надано Народною Радою України.

Зарахування податків і зборів до місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України.

РОЗДІЛ XXIII ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 202.

Засоби масової інформації в Україні покликані всебічно, повно і об'єктивно висвітлювати діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування їх посадових та службових осіб.

Засоби масової інформації в Україні з метою висловлення думок і переконань збирають, одержують, зберігають, використовують, поширюють, охороняють, захищають інформації та ідеї у будь-яких формах.

Засоби масової інформації діють відповідно до закону України.

Стаття 203.

Право на заснування засобів масової інформації належить органам державної влади, органам місцевого самоврядування, політичним партіям, громадським організаціям, рухам, творчим спілкам, кооперативним, релігійним, іншим об'єднанням громадян, трудовим колективам, а також громадянам України, які досягли вісімнадцятирічного віку згідно закону.

Монополізація якого-небудь виду засобів масової інформації (преси, радіо, телебачення та інших) - не допускається.

Цензура масової інформації не допускається.

Стаття 204.

Центральні та інші засоби масової інформації (преса, видавництва, радіо, телебачення тощо) незалежно від форми власності провадять свою діяльність, виключно – українською мовою.

Національні меншини мають право розповсюджувати масову інформацію іншими мовами виключно серед членів, створених ними громадських об'єднань тощо.

Адміністрація Президента України зобов'язана повно і всебічно розвивати центральні засоби масової інформації згідно закону.

Стаття 205.

Журналіст виконує програму діяльності засобу масової інформації, з якою він перебуває у трудових відносинах.

Журналіст зобов'язаний перевіряти достовірність інформації, яку він повідомляє.

Журналіст зобов'язаний поважати права, законні інтереси, національну гідність громадян України, права та інтереси юридичних осіб незалежно від форми власності.

Будь-яка особа, що чинить перешкоди діяльності журналіста негайно притягується до відповідальності згідно закону.

Журналісти мають право безперешкодного доступу на всі підприємства, як із статусом юридичних осіб, так і без такого статусу, не залежно від форми власності, крім підприємств та установ військового спрямування, що діють в режимі державної таємниці.

Діяльність і соціальний захист журналістів гарантується згідно закону.
Журналісти мають право *носіння і застосування вогнепальної зброї*.

Стаття 206.

Засоби масової інформації, а так само журналісти несуть відповідальність за поширення в засобі масової інформації відомостей, що не відповідає дійсності згідно закону.

РОЗДІЛ XXIV ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ

Стаття 207.

Громадський контроль покликаний здійснювати контроль щодо питань захисту прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, роботи органів державної влади та місцевого самоврядування їх посадових та службових осіб, доходів посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування, фізичних осіб, фізичних осіб суб'єктів підприємницької діяльності, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, доходів політичних партій, громадських організацій, товариств, кооперативів тощо.

Громадський контроль в інтересах всього українського народу, здійснюють громадяни України або утворені ними комітети громадського контролю згідно закону.

Створені різноманітні комітети громадського контролю у своїй діяльності спираються на ініціативу громадян України за фаховим напрямком в галузі громадянських, соціальних, політичних, правових, економічних, культурних, екологічних та інших прав.

Стаття 208.

Громадяни України та комітети громадського контролю зобов'язані поєднувати свою діяльність із державним контролем органів державної влади та органів місцевого самоврядування згідно закону.

Громадяни України та комітети громадського контролю свою діяльність здійснюють виключно на громадських засадах.

Стаття 209.

Громадяни України та комітети громадського контролю покликані вести систематичну перевірку проти всього, що завдає шкоду інтересам людини і громадянина, державі та територіальним громадам села, селища міста, а також сприяти розвитку у громадян України почуття відповідальності за справи всього українського народу та її території.

Стаття 210.

Гласність громадян України та комітетів громадського контролю – невід'ємна умова їх дієвості. Про результати перевірок та вжиті заходи громадяни України та комітети громадського контролю зобов'язані систематично інформувати громадян України про свою роботу на зборах територіальних громад, у пресі, по телебаченню, радіо, Інтернеті тощо.

Кожен громадянин України та комітет громадського контролю розпочавши своєю діяльністю стосовно перевірки тих чи інших питань пов'язаних із діяльністю посадових чи службових осіб державної влади чи органів місцевого самоврядування, фізичних осіб чи фізичних осіб суб'єктів підприємницької діяльності, керівників підприємств та організацій незалежно від форми власності - зобов'язані вимогливо і принципово розглянути порушене ними питання та надати письмове заключення (акт) в якому принести або своє вибачення, або висловити подяку, або копію заключення надіслати до Слідчого комітету України. Типова форма заключення встановлюється Слідчим комітетом України.

Стаття 211.

Діяльність громадян України та комітетів громадського контролю, виключно ґрунтується на суворому дотриманні норм закону, етики поведінки, об'єктивності, доказуємі, сприянні охорони правопорядку та захисті інтересів, держави, територіальних громад, прав і свобод громадян згідно закону.

Стаття 212.

Громадяни України та комітети громадського контролю вправі подавати відповідні обґрунтовані подання до належних державних установ щодо порушення норм державної служби працівниками Слідчого комітету України, юстиції, прокуратури, судів, митної служби, виконавчої служби, Дружин Української Нації та інших служб згідно закону.

Стаття 213.

Протидія громадянам України та комітетам громадського контролю у виконанні ними обов'язків контролю, їх переслідування у зв'язку з діяльністю по здійсненню контролю тягнуть за собою карну відповідальності згідно закону.

РОЗДІЛ XXV ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Стаття 214.

До Преамбули та розділів Конституції України: «Загальні положення», «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», «Віче, вибори, референдум», «Засоби масової інформації» та «Громадський контроль» можуть бути внесені змінені чи поправки, виключно в результаті Всеукраїнського референдуму.

До інших розділів Конституції України можуть бути внесені зміни чи поправки законом України, прийнятим не менш як двома третинами від конституційного складу Народної Ради України.

Законопроект про внесення змін чи поправок до Конституції України розглядається Народною Радою України за наявності висновку Конституційного Суду України щодо відповідності законопроекту вимогам Преамбули та розділів Конституції України: «Загальні положення», «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», «Віче, вибори, референдум», «Засоби масової інформації» та «Громадський контроль».

Стаття 215.

Законопроект про внесення змін чи поправок до Конституції України може бути поданий до Народної Ради України Президентом України або не менш як третиною народних депутатів України від конституційного складу Народної Ради України.

Стаття 216.

Законопроект про внесення змін чи поправок до Конституції України, попередньо схвалений більшістю від конституційного складу Народної Ради України, вважається прийнятим, якщо на наступній черговій сесії Народної Ради України за нього проголосувало не менш як дві третини від конституційного складу Народної Ради України.

Стаття 217.

Законопроект про внесення змін чи поправок до Преамбули та розділів Конституції України: «Загальні положення», «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», «Віче, вибори, референдум», «Засоби масової інформації» та «Громадський контроль», подається до Народної Ради України Президентом України або не менш як двома третинами від конституційного складу Народної Ради України і, за умови його прийняття не менш як двома третинами від конституційного складу Народної Ради України, приймається Всеукраїнським референдумом, який призначається Президентом України, або Народною Радою України.

Законопроект змін чи поправок до Преамбули та розділів Конституції України: «Загальні положення», «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», «Віче, вибори, референдум», «Засоби масової інформації» та «Громадський контроль» вважається прийнятим, *якщо за нього проголосувало більше половини від загальної кількості виборців України.*

Законопроект змін чи поправок до Преамбули та розділів Конституції України: «Загальні положення», «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», «Віче, вибори, референдум», «Засоби масової інформації» та «Громадський контроль» набирає чинності з дня оголошення Центральною виборчою комісією результатів всеукраїнського референдуму про прийняття змін чи поправок до Преамбули або розділів Конституції України: «Загальні положення», «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», «Віче, вибори, референдум», «Засоби масової інформації» та «Громадський контроль» *на всеукраїнському референдумі.*

Стаття 218.

Повторне подання законопроекту про внесення змін до будь якого розділу цієї Конституції з одного й того самого питання можливе лише Народною Радою України наступного скликання.

Стаття 219.

Конституція України не може бути змінена чи поправлена, якщо зміни та поправки передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина або якщо вони спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України.

Конституція України не може бути змінена чи поправлена в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Стаття 220.

Законопроект про внесення змін чи поправок до Конституції України, який розглядався Народною Радою України, і закон не був прийнятий, може бути поданий до Народної Ради України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроект.

Народна Рада України протягом строку своїх повноважень не може двічі змінювати одні й ті самі положення Конституції України.

РОЗДІЛ XXVI ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 221.

Конституція України приймається Всеукраїнським референдумом.

Конституція України вважається прийнятою, якщо за неї проголосувало більше половини від загальної кількості виборців України.

Конституція України прийнята на Всеукраїнському референдумі є остаточною та не потребує затвердження або схвалення будь-якими органами державної влади і є обов'язковою для виконання громадянами України, Народною Радою України, Президентом України, Адміністрацією президента України, органами місцевого самоврядування всіма посадовими і службовими особами органів державної влади України та всіма суб'єктами господарювання незалежності від форми власності.

Конституція України набуває чинності з дня оголошення Центральною виборчою комісією України результатів всеукраїнського референдуму про прийняття нової Конституції України на Всеукраїнському референдумі.

Стаття 222.

День прийняття Конституції України (28 червня 1996 року) є державним святом - Днем Конституції України.

РОЗДІЛ XXVII ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Закони та інші нормативні акти, прийняті до набуття чинності цією Конституцією, є чинними у частині, що не суперечить цій Конституції України.

2. Народна Рада України після прийняття Конституції України здійснює повноваження, передбачені цією Конституцією.

Чергові вибори Народної Ради України проводяться у березні 2017 року.

3. Чергові вибори Президента України проводяться в останню неділю жовтня 2017 року.

4. Адміністрація Президента України формується відповідно до цієї Конституції протягом трьох місяців після набуття нею чинності.

5. Конституційний Суд України формується відповідно до цієї Конституції протягом трьох місяців після набуття нею чинності. До створення Конституційного

Суду України тлумачення законів здійснює Народна Рада України за поданням відповідного законопроекту профільного Комітету Народної Ради України.

6. Сільські, селищні, міські ради та голови цих рад після набуття чинності Конституцією України здійснюють визначені нею повноваження до обрання нового складу цих рад у березні 2017 року.

Районні та обласні ради, обрані до набуття чинності цією Конституцією, здійснюють визначені нею повноваження до сформування нового складу цих рад у березні 2017 року.

Районні в містах ради та голови цих рад після набуття чинності цією Конституцією здійснюють свої повноваження до сформування нового складу цих рад у березні 2017 року.

7. Сільські, селищні, міські ради до прийняття цієї Конституції України формують відповідні місцеві бюджети з врахуванням вимог цієї Конституції України.

Вся інфраструктура села, селища міста, що має фінансуватися за бюджетні кошти повинна бути врахована в місцевому бюджеті.

Сільські, селищні, міські голови та депутати цих рад несуть відповідальність на недосконале формування місцевих бюджетів.

8. Після набуття чинності цієї Конституції України посадові й службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які в період з 1992 по 2017 рік, безперервно працювали у зазначених органах влади – **звільняються без права займати будь які посади в органах державної влади та місцевого самоврядування протягом 20 років**

9. Загальнодержавне майно, яке не було проінвентерезовано в 1992 році і не проведена його оцінка підлягає націоналізації й конфіскації.

При цьому всі укладені договори купівлі-продажу загальнодержавного майна визнаються нікчемними (фіктивними.)

Грошові кошти та нерухоме майно в т.ч. й земля, службових та посадових осіб, що перебували на державній службі в період з 1989 року по 2017 рік, членів їх сімей та родин, що мають на рахунках у будь яких банках України та за кордоном – конфіскуються.

Новообрана (ий) Народна Рада України, Президент України, Адміністрація Президента України, Рахункова палата України та органи місцевого самоврядування зобов'язані вжити заходів по поверненню грошових коштів та прийняти рішення по нерухомому майну та землі згідно закону.

Громадяни України, в яких в банках України знаходиться більше ста тисяч гривень зобов'язані підтвердити їх законність шляхом подання спеціальної декларації протягом трьох місяців з часу прийняття Конституції України.

У випадку ухилення від подання спеціальної декларації громадяни України притягаються до кримінальної відповідальності, а кошти в банках не підтверджені спеціальною декларацією – конфіскуються.

Грошові кошти громадян України, які в період 1989 року по 2017 рік, перебували на державній службі, а також членів їх сімей та родин, яким мають частку в статутному фонді комерційних банків та підприємств – конфіскуються, якщо їх

наявність не буде підтверджена спеціальною декларацією.

В громадян України, які виїхали за кордон і працюють або працювали в будь якій країні та мають грошові кошти в банківських установах незалежно від їх розміру конфіскації - не підлягають, при умові підтвердження перебування за межами України.

10. Фізичні особи у власності яких знаходяться будівля загальною площею більше 200 кв. м., збудовані після 1992 року зобов'язані підтвердити можливість їх побудови шляхом подання спеціальної декларації про доходи проявом трьох місяців з часу прийняття Конституції України.

У випадку ухилення від подання спеціальної декларації громадяни України притягаються до кримінальної відповідальності, будівлі – конфіскуються.

11. Всі землі сільськогосподарського, лісового, водного призначення повертаються до державної власності, якими володіють сільські, селищні, міські ради згідно закону.

У випадку використання не за призначенням сільськогосподарських, лісових та водних земель винні особи притягуються до кримінальної відповідальності з конфіскацією майна.

При будь якій самовільній вирубці лісів або забудови на землях сільськогосподарського, лісового та водного призначення, паркових зонах, заповідниках всупереч закону винні особи притягуються до кримінальної відповідальності з конфіскацією майна.

12. Вилов риби в річках, озерах та морі здійснюється відповідно до закону.

13. Юстиція України відповідно до покладених на неї функцій забезпечує виконання принципу *«інтереси людини вищі від інтересів держави»*.

14. Державні органи влади, органи місцевого самоврядування їх посадові й службові особи (державні службовці) Суди і судді здійснюють свої повноваження до формування нових державних органів.

Судді всіх судів, що були призначені та обрані на посаду – звільняються без права займати дану посаду протягом п'яти років.

Всі категорії справ, що були прийняті суддями всіх судів можуть бути переглянуті за зверненнями громадян із поданням відповідних аргументованих доказів.

Строки давності поновлюються в межах одного року з дня прийняття цієї Конституції України.

15. Мінімальна пенсія для всіх категорій громадян України повинна бути не нижчою ніж дві мінімальні заробітні плати і не більшою ніж п'ять мінімальних заробітних плат, що встановлюється законом.

16. До формування Дружин Української Нації їх функції тимчасово виконує національна поліція України згідно закону.

Міністерство внутрішніх справ ліквідується, його функції до формування Дружин Української Нації виконує національна поліція України.

Всі документи міністерства внутрішніх справ України, в т.ч., що відносяться до відповідного ступіню секретності не можуть бути знищені до формування Дружин Української нації. У випадку знищення будь яких документів винні особи притягуються до карної відповідальності, а їх дії кваліфікуються, як - державна зрада.

Працівники міліції та Служба безпеки України і громадяни України, так звані «тітушки», що брали участь у побитті громадян України 2013-2014 роках, притягуються до карної відповідальності і по кожному конкретному випадку їх дії кваліфікуються, як хуліганство; умисне вбивство; грабіж; розбій; бандитизм; найманство.

Всі працівники міліції та служби безпеки України, що брали участь у побитті громадян України 2013-2014 роках, позбавляються права на пенсію, що гарантувалась їм відповідним законом, останні мають право на мінімальну пенсію в загальному порядку. Ці ж особи позбавляються всіх звань та нагород і в подальшому, пожиттєво, не мають права працювати в Дружинах Української Нації та Службі безпеки України.

17. Протягом одного року після набуття чинності цією Конституцією зберігається існуючий порядок арешту, тримання під вартою і затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, а також порядок проведення огляду та обшуку житла або іншого володіння особи.

18. Використання існуючих військових баз на території України для тимчасового перебування іноземних військових формувань - не можливе.

Всі військові формування протягом *шести місяців* з дня прийняття цієї Конституції України зобов'язані покинути територію України.

19. Громадяни України, після прийняття Конституції України, зобов'язані декларувати свої доходи. Не задекларовані доходи та майно підлягає конфіскації за рішенням податкових органів згідно закону.

20. Громадяни України, після прийняття Конституції України, зобов'язані охороняти громадський порядок, запобігати проявам злочинної діяльності із застосуванням вогнепальної зброї .

21. Якщо в засобах масової інформації буде показано посадову чи службову особу, яка порушує вимоги ст. 3 Конституції України то відповідна особа негайно усувається від виконання покладених на неї обов'язків.

Службове розслідування по діях службових чи посадових осіб проводиться всебічно, повно та неупереджено, виключно із залученням засобів масової інформації, громадського контролю та громадян України.

22. З дня прийняття цієї Конституції України за вчинення кримінального злочину: а) державна зрада; б) диверсія; в) шпигунство; г) умисне вбивство; ґ) грабіж; д) розбій; е) створення злочинної організації; є) бандитизм; ж) терористичний акт; з) фінансування тероризму; и) геноцид; і) найманство – застосовується смертна кара – розстріл.

23. Громадяни України, що одночасно із громадянством України мають належність до іншої держави зобов'язані, протягом одного місяця з дня прийняття цієї Конституції визначитися із належністю до громадянства.

24. Діяльність політичних партій припиняється. Кожна політична партія України протягом трьох місяців - зобов'язана підтвердити створення політичної партії на її установчому з'їзді (конференції, зборах) при умові, що це рішення підтримано підписами не *менше п'яти мільйонів громадян України*.

Автор

(*Світовид*) Михайло Бойчук

місто Івано-Франківськ

тел. (099) 708-63-32

лютий 2016 р. м. Івано-Франківськ.